

zeruko
ARGIA

1976-Uztaila-4-XXVI garren urtea 695 zenbakia

Mikel

**NORK
ERRE ZUEN GERNIKA**

**KATE
ETA GUZTI
EUZKADI
DA**

MINA S.A.

BARRA SELECTA

MINA

MINA

FOIE GRAS

CALLOS

MINA

FABRICANTE: MINA S. A. HUARTE, PAMPLON

LURRAREN EMAITZAK! LURRAREN OSASUNA!

A MANOS DE CERDO

Jabea:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoi-
ko Kaputxinoak.

Burlada, Kale Nagusia, 50-1

Donostia, Okendo, 22

Telf. 41-95-88

Zuzendaria:

Kaietano Ezeiza Iturriza

Antolatzaileak:

Donato Unanue, Mikel Atxaga
eta L.A. Aranberri

Berri-emaleak:

M. Bujanda (Iruña), Odile Kru-
zeta (Eibar), L. Baralazarra
(Markina), Axari (Idiazabal),
Idlakez (Deba), Altx Trueba (Ka-
rrantza), Etxetxukoak (Herrera),
Sistiaganeko Pello (Lezo), M. Ize-
ta (Baztan), Uztarri (Oiarzun),
Mendiaga (Arrasate), Ertxin-Ha-
rri (Zestoa), Murumendi (Bea-
sain), Katazuri (Durango) eta
abar.

HARPIDE SARIA:

Barruan 600 pezeta

Korreo batasuneko
herrietan 700 pezeta

Atzerrietako beste
herrietan 850 pezeta

Airez, aldez aurretik
galdetu

Salmenta (ale
bakoitza) 20 pezeta

Moldiztegia eta idazkola:

«Graficas Navasal»

Camino de las Canteras, s/n.

IRUÑEA

D.L.: 80-1963

Azal-egilea: Ernio S.L.

EUSKALDUNEN ELKARTZEKO BORONDATEA ... 5

**SOZIALISMOAK: Geografia eta Ekonomia Kon-
pondu behar, D. Unanue 6-9**

KULAKOWSKI EUSKAL HERRIAN 10-11

ELIZA, Azurmendi, Arostegi 12-13

EUSKAL HERRIAZ ETA NAFARROAZ 15-19

NORK ERRE ZUEN GERNIKA, J. Elozegi 20-23

LASARTEKO IKASTOLA BERRIA, Herrialde 24

EUSKAL HERRIETATIK 25-27

KULTURA GAIK 28-32

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Eduardo Chopetia

Ostaria, 10 - Urrutizkifak: 41 77 51 - 42 27 00

DONOSTIA

ERAMAN-EKARRI'rako

AGENCIA

Transportes ALE

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkifak: 421800 - 427720

Iparragirre, 8 - DONOSTIA

Transportes **ankar** s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia,
Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid,
Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Iruñan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo,
Coruña, Orense eta Vigora Joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutizkifak: 552650 - 552654

Apartado 1381

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

.Ez. FAGOR'ek

sukaidian

JOSE ZINKUNEGIREN
OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

KATE ETA GUZTI EUZKADI DA

«Nahi duenak nahi duena esan beza, baina norbaitzuentzat mingarri baldin bada ere, Nafarroa EUZKADI da, entzun genuen karlista nafar baten ahotik oraindik orain. Etorkizun piska bat nahi duen Alderdirik, ez ezkerrekorik eta ez eskuinekorik, egia hori ukatzen ez da ausartzen. Hitzez hori ukatzen inor ausartze nez baldin bada ere, azpijokoz ausartzen direnak gehiegi dira.

Euskaldunon batasunik nahi ez duen jende asko da bazterretan. Batasun horretara hel ez gaitezen zirikatzaille asko da. Batzutan probintziakeriari laineza ematen diote elkar ez gaitezen; bestetan, bakoitzak bere bidea aukeratzeko duen askatasunari. Nafarroak berak erabaki behar omen du euskaldun izan ala ez izan. Semeak bere aitarren seme izan ala ez izan aukeratzeko askatasunik balu bezala.

Euskal Herriko batasun politikoa Estatu larderiakoien galgaz neurtzen du zenbaitetik. Dena mendean hartzen duen Estatuaren ixpiluan begiraturik erabakitzen dute batasun politikoa. Eta jakina honelakorik ez da gertatu Euskal Herrian. Herria izan da Euskal Herrian bere buruaren jabe. Euskaldun bakoitzaren iritzia eta erabakia haintzaketzat hartzen zen. Demokrazia zen lege Euskal Herrian.

«Pro libertate patria gens libera sit» zen euskaldunen legea. Euskal Herriak askatasuna izan zezan euskaldun bakoitzak izan zezala. Gizon bakoitza bere buruaren jabe zen Euskal Herrian. Eta bere ingurukoekin, bere hauzokoekin, bere herrikoekin eta bere eskualdekoekin bildurik erabakitzen zituen guztiekiko gorabeherak. Euskal Herri osoari begira beharrezkoak ziren lokarriak bakarrik onartzen ziren. Izan ere demokrazia lege zen lekuan ez zen denak mendean hartzen zituen erakunde larderiakoien beharrik.

Kulturaz, hizkuntzatz, jatorriz, eta demokrazia joeraz bat izan gara euskaldunok. Eta atzarritarren joerak eta agintea nagusitu zaizkigun neurrian galdu dugu batasun hori. Urteetako zapalkuntza jasan arren oraindik ere bat gara eta bat izan nahi dugu. Dena mendean hartzen duen erakunde larderiakoi batean pentsatzen duenak bakarrik ukatu nahi digu batasun hori.

Nafarroa ez dela Euskal Herri esaten duenak nafarren kultura, hizkuntza, jatorria eta demokrazia joera ukatzen ditu. Euskal kultura eta hizkuntza galduagorik dituen eskualderik bada, zoritxarrez, gure artean. Euskal jatorria eta demokrazia joera Nafarroak bezala gordetzen dituenik, berriz, inor gutxi da, gure artean. Zoritxarrez hau ere.

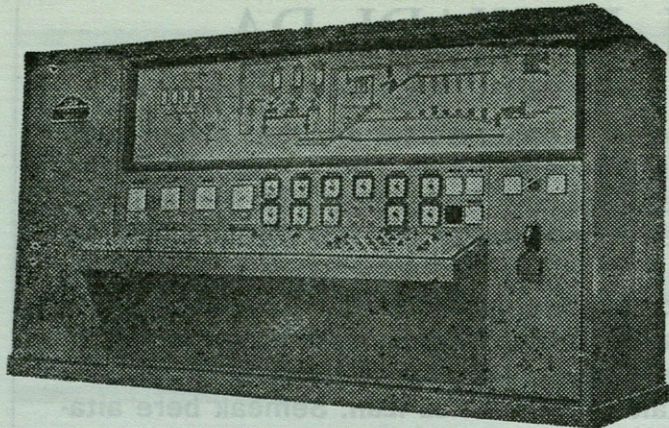
Atzeritarrez inguraturik bizitzeak erresuma bihurtu zuen Nafarroa atzeritarren erasoari gogor egiteko. Erresuma izanaren itzala eta nortasuna ez ditu galdu oraindik. Beste euskal eskualdeek baino askatasun gehiago du, zorionez.

Nafarroak ez du egunero euskaldun dela aitortzen ihardun beharrik euskaldun izateko. Euskaldun iraun nahiaz beste inork baino borroka gehiago egin du kondairan zehar. Eta borroka horri eskerrak dirau oraindik ere euskaldun. Zer gehiago eskatu behar diogu euskaldun dela aitor diezaiogun? Espainiako Estatu sortu aurretik eta ondotik Euskal Herri da, beste sei eskualdeak bezalaxe. Eliza sartu aurretik eta ondotik, Jesuskristo jaiotzerako ere bai, baita Marx Madrila iristerako ere.

Euskal Herria bere buruaren jabe izan zen. Horretarako ez zuen garai haietan Estatu bat izan beharrik izan. Honelako erakunde larderiakoien premiarik ez zen orduan. Jendeak ohitura eta usadio bihurtzen zuena legetzat ezagutzen zuten Batzarreek.

Indarkeriaz eta maltzurkeriaz kendu zitzaion aginte politiko hura eskatzen du gaurregun Euskal Herriak. Aginte politiko horri ez dio sekulan ukorik egin. Egokiera izan duen guztian eskatu du. Inoiz baino tematsuago eta ozenago eskatzen du gaurregun.

Euskal Herriak Euskal Herri iraun du kate eta guzti. Bere buruaren jabe denean are eta euskaldunago izango da: euskaldun guztiak berdinak izango dira, euskaldun bakoitza bere buruaren jabe izango da, euskaldun bakoitza euskaraz mintzoko da. Baina hori honela gerta dadin lan egin behar da. Hitzetik hortzera Euskadi esatea eez da aski. Euskal Herria euskaldun izan dadin ezer egiten ez dutenek hitz hori ahotan erabiltzeak nazka ematen digu, gainera. Euskal Herria euskaldun izatea nork nahi duen fruituetatik ezagutzen da.

TXIMIST - INDAR SAILLA

Departamento ELECTRICIDAD

LANERAKO, BANAKETARAKO TA AGINTZEKO
TRESNAGITZA

Aparatos de maniobra, distribución y control

P.A.T. (Alemania)

«Gruak» ez iraultzeko
electroniko tresnak

CIT ALCATEL (Francia)

Zembakizko Kontrolak
lkusgailuak

OLIO - INDAR SAILLA

Departamento HIDRAULICO

REXROTH (Alemania)

Olio-urez osatutako erabateko programa servo-regulado-
rea berekin duelarik.

HYDROMATIK (Alemania)

Uraga eta uragagiltza duten motorrak neurri aldakor eta
iraunkorretan.

SIGMA (Frantzia)

Itsas lanetarako eta Obra Nagusitarako olio-urezko pro-
gramak.

INDRAMAT (Alemania)

Servo-zuzentzailea.

MERKEL (Alemania)

Urarengandik babesteko
loturak eta lanak.

FORSHEDA (Suecia)

V-ring reten loturak.

RUAL (Italia)

Goi presiotarako uraga
giltzadunak.

TUROLLA (Italia)

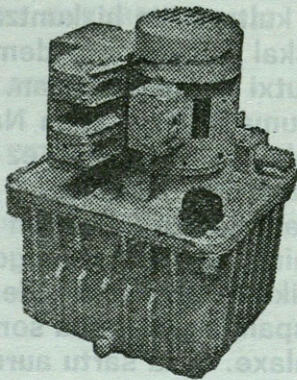
Ozkadurazko uragak.

HYDAC (Alemania)

Indar irazkiak eta
itzulerakoak.

ADA

Uztai gisako euskarriak.

Goimendi - Automatismo

AUTOMATISMO

Lantegi ta landolak:
Jolastokieta (Herrera)
SAN SEBASTIAN

Urrut. 353840 (7 ari) ta
353440 (5 ari)

Telex. 36173 GOIME E

Erakusketa eta denda:

Iparraguirre, 15. SAN SEBASTIAN

Urrut. 428082 ta 428625

Ordezkaritza:

VITORIA ETA MADRID

GIZON, EMAKUME ETA HAUR MOLLARRI JANTZITEGIA

Iñurritza

Zarautz

Otsein

PENSATU ETA EKIN

Frigo tresnak - Ontziak garbitzekoak

Labadorak superantomatikak - Ur berogailuak

Lehor tresnak - Estufak

ETXEKO - ANDRE: IRAUN ARAZI ZURE
ARROPEI ONOKO JABOI ONEKIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba'dezu

ATOMIZADO LAGARTO — jaboia erailli beti

Eskuz ba'zabiltz, LAGARTO — jaboia bear dezu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboï bakarra

Etxeko-andrearentzat neskamerik egokiena.

¡JABON LAGARTO!

OPARIAK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2

(Esquina Zubieta)

DONOSTI

Euskaldunen elkartzeko borondatea

Holakoak ditugu.

Klase arteko borroka txartzat daukate, baina euskaldunen arteko borroka eta haserreak ez taitan eta baba jarioka jartzen ditu.

Langileen batasuna (batik bat goitik agindua denean eta nagusiekin nahastuan) bihotzez maite dute, baina euskaldunen batasunak sutan jarreraztan ditu.

Korea, Vietnam eta Alemani bien batasuna ongi legoke, baina euskaldunen gaizki.

Kristauen batasuna, ondo; euskaldunena, txarto.

Beste batasun guztiak (behin esan) ederki, gurea itsuzki.

Euskaldunen elkartzea amets zoroa

dela agertu nahi digu zenbaitek, asmorik onenaz, jakina. Kondairaren liburu iluna eskuetan dutelarik irrifantxo maltzur bat egiten digute, esanez: «hemen dago guztia». Zazpi probintzien elkartasuna ezinezkoa jotzen dute. Hego aldeko lauena gehiegizkoa. Hiruenari berrikeri kutsua aurkitzen diote. Bizkaia eta Gipuzkoa batera joatea ere ez dute begi onez ikusten. Gipuzkoa soila bere buruarekin baketan ezartzea gehitxo ez ote den susmoa dute. Baina ongi dago Gotzaia, Obispoa, ez Gipuzkoa-koa, baizik San Sebastian-go iza-tea.

Holakoak ditugu.

Aita Sainduaren aulki haundian ezarri ziren eta maixuki dogmaka hasi, Euskal Herriaren kondairaz, zoriaz eta eginkizunaz. Beren hitzetaz liluraturik geratu ziren eta liburukotea itxirik esan zioten mundu osoari: «hau duzue egia».

Baina munduak ez zien sinetsi, egia ez zelako, gai horietaz dogmarik ez dagoelako, inork eskubiderik eman ez zielako.

Sozialismoari buruz mintzatzen dira, eta hainbeste marxkera klase, hainbeste kolektibismo itxura, hainbeste estatukera ikusten dituztelarik ondorioz ateratzen dute ez marxismorik, ez sozialismorik, ez kolektibismorik dagoela. Baina sozialismoa hor dago, mundu erdiaren nagusi eginik.

Hain iturburu diferenteak aurkitzen dizkie euskaldun batzuei eta besteiei, geure artean hain lege desberdinak eduki ditugula ikusten dute, hain planteamolde ohi-ezak aurkitzen dituzte euskal bazter batetik bestera, euskara bera hain nahaspildua eta zatitua ido-

rotzen dute, ondorioz ateratzen dute aurkikunderik bitxiena: hemen, jaun-andreak, ez dago euskalduntasunik, ez dago euskaldun herririk, ez dago euskararik. Hemen ez dago kondairaren gure liburua baino. Beraz, alde bate-tik, euskaldunen elkartzea ezinezkoa gertatzen da, eta bestetik horri ez zaio helbururik, xede garbirik ikusten. «Ez ahal gara orain ongi bizi...? Orduan!». Erromatarrek Jesukristo-ren denbo-ran galileotar ezjakin batzuek aldarrikatzen zituzten ipuin haiek utopiatzat hartu zituzten noski. Kondairaren liburu-an ez zuten holakorik ikusten, beraz pikotara joango litzateke guztia asko luzatu gabe. Geuk dugu indarra. Pasako da txorakeria hori. Txotxolo batzuk besterik ez dira.

Nazitarrak nagusitutakoan miloika judio hil ziren mila moduetara, gasez, gosez, gogorrez. Bost txanpon ez zu-keen inork emango judio-herriaren irau-tearen alde. Baina beren zapaltzai-leak, non dira? Israel-go Estatua hor dago irmo, mundu guztia begira dago-kiolarik. Hori, holakorik ere ez zegoen kondairaren liburuan idatzita.

Aipa dezagun ere sozialismoaren etorrera eta gailentzea lurralde zaba-lenetan. Ez zegoen kondairan jarrita.

Aipa dezagun Afrikar hainbeste he-rrien askatasunera igotzea. Aipa ko-

OHARRA

San Ferminak direla eta jaiak hartzen dituzte Nafarroan. Hori dela eta ale hau uztailaren laua eta hamaika hartzen dituen izango da.

Uztailaren 18koa, berriz FORUEI eskainia izango da.

Ongi igaro San Ferminak.

munismoaren indarra Erroman bertan.

Zertarako jarrai?

Izan ere, kondairaren liburu fama-tua idazten ari gara orain bertan.

Kondaira aldatuz doa, osatuz, berri-tuz.

Kondairan zehar sakabanatuta ibiliz zer erdietsi dugun ikusirik eta sufri-turik daukagu ederki. Geroko kondai-ra ez da lehengoaren urratsetan joan-go. Beste denboretako okerrak zuzen-duko ditugu, bideratuko ditugu lehe-naldiaren gaitzak.

Nafarroa-rekin elkartu nahi dugu. Ez noski Nafarroa-ren kaltetan, ez inoren kaltetan ere, bere etorkizunari buruz eta bere eskubideei buruz. Euskal He-rriak ez dio ezertxo ere Nafarroa-ri kenduko. Anaiak anaiarekin bizi nahi du. Pekatu ote da familiak elkarrekin bizi nahi izatea?

Gaur Frantzia-ren mende bizi diren euskaldunekin modu oneko harrema-nak ukan nahi ditugu. Ez beren kalte-tan, ez inoren kaltetan. Esana dago. Hortarako ez da behar ere inongo Es-taturik ondatzea nahiz puskatzea. De-retxoak eskaini lezake formula berri-rik bi aldeok bizikidetasun ohigabe-an mol-de hauta bat aurki dezaten anaitasu-nean. Ezer eta inor hautsi gabetik has gaitzke, axolakegabekeria, itsukeria eta nagieria baztertuz.

Eta inork galde egingo baligu zer eskubidez jokaten dugun honela, erantzungo diogu: borondatearen es-kubidez. besterik ez balitz. Badugu kondairarik orain baino eskubidetsua-go izateko. Badugu arrazoirik orain baino burujabeago bilakatzeko. Badu-gu komenientzarik orain baino hobe-kiago bizitzeko. Baina ez batetik ez bestetik ez bagenu ere, borondatea dugu, elkarrenganatze-ko nahia eta irri-ka dugu, borondatea dugu hortarako guztirako, eta hau ez digu inork ken-duko.

Lehen baino obeto gauzak egiteko gogoaz, gogo sendoa, dugu gaurko eus-kaldunok, hobetasunaren desira dugu, gero-tasunaren edertzea billatzen dugu, Euskal Herriaren ona amorrutaz nahi du-gu.

Hauze da herri baten borondatea. Horren luzaro itxaron dugun orduak jo du kondairaren erloju-an. Hauze da gure garaia, kondaira euskaldunean izandako gizon haundi guztiek txalotu-ko luketela uste dugun garaia, eus-kaldunen elkartzekoa, etorkizun berri hobe bat aurkitzekoa.

Geografia konponketa

Bide berri baten lehen urratsak

Politikan etxeko eta herbesteko arazoak loturik dihardute. Hori Italian garbi azaldu da. Etxean ez ezik herbestean ere irabazi behar da. Italiako komunista alderdia herbestea gogoan izanik hitzak neurtuz mintzatu da. Arrikkua haundia bai zen.

Frantzian ere arazo honetaz jabetu dira. Azken aldi honetan arazo honetaz gehienbat kezkatu direnak sozialistak dira. Beren aldizkari eta bilere-tan asko aipatu eta aztertzen ari diren arazoa da. Eta ez da txantxetako.

Arazoaren kakoa honetan datza: Hego European ezkerrek agintea lortzeko eta lortu ondoren agintean irauteko modurik ba al du? Zer estrategia antolatu behar da? Frantziako sozialistek Italiako ezkerrearengandik bereziaz bide berri bat eskaintzen dute. Bide horri, hain zuzen, geografia elkar-te edo konponketa deitzen diote «le compromis géographique».

MUNDUA BITAN ZATITURIK

Bide hori eskaintzeko Frantziako sozialistek aurrez European eta munduaren azterketa bat egiten dute. Azterketa horren politika alderdia bakarrik aipatuko dut lan honetan bestean ekonomiarena aipatzen dudalarik.

Mundua bitan zatiturik arkitzen da. Zatiketa hori Yaltako erabakien ondoren bat da. Kissinger-Sonnenfeldten asmoak egoera horri oraindik heltzea da. Beren jokoaren ardatza horixe bai da.

Mundua bitan batiturik da eta zati bakoitzean buru batek agintzen du: alde batean Rusiak eta bestean Ipar Ameriak. Batek bestearen barrutia errespetatu behar du zatiketa horrek jarrai dezan.

Barruti bakoitzean, dudarik ez dago, aldaketak izaten dira baina funtsezko-rik ez da oraindik izan. Europa sartal-dean, adibidez, European Ekonomia El-karteak sortu zenean, askok Ipar Ame-rikari ihes egiteko bidea edo modua izango zela pentsatu zuen. Baina ez da

horrelako ezer gertatu. Lehenean jarraitu du. Europako Ekonomia Elkar-teak Ipar Amerikaren barrutian seku-lan baino sendoago jarraitzen du. Eu-ropako burgesiak Ipar Amerikako bur-gesiaren aurka zuen apustua galdu egin du. Europako burgesiak bere au-tonomia galdu du. Alemania federa-tuak beste lanean agertzen dudan be-zala, burua altxa duela egia da. Baina munduak zatiturik jarraitzen duen bi-tartean Alemania Ipar Amerikaren mul-til izango dela ere egia da.

Zatiketa horren ondoren lehendik ze-torren beste zatiketa bat bada: langi-leriaren zatiketa, alegia. Bigarren eta Hirugarren Internazionalaren zatiketa da hori. 1920 urtean eman zen. Tours (Frantziako herria) da zatiketaren oroit leku.

Gudu ondoren bi zatiketak bildu eta sendotu egin dira. Europa sartal-dean bi mundu bizi izan dira: bat Rusiari jarraitzen diona-komunista alderdien mundua— eta bestea Ipar Amerikaren bideari. Bi mundu hauek, bakoitza be-re aldetik, ibili dira.

Sartaldeko buruzagiek Rusiaren dik-tadura arrazoitzat hartuaz, ustekabean

ala jakinen gainean, Ipar Amerikaren barrutira bildu ziren. Garai haretan Ru-siaren arrikkua ukatzerik ez zen. Baina Europa, Rusiaren morrontzapetik ihes egin nahian, Ipar Amerikaren morron-tzapean erori zen. Hori ere ez dago ukatzerik. Beste biderik bazegoela esa-tea zaila da. Baina errealitatea hori da.

Komunista alderdiek, berri, itsu-mustuan Rusiari jarraitu diote. Rusi-aren astakeria guziak onartu dituzte orain artex. Langileriak jasan duen etena, beraz, ikaragarria izan da.

Langileriaren zatiketa hau Hego al-dean behintzat gaingitu beharra dago ezkerrek zerbait egin nahi badu behin-tzat. Europako sozial demokraziak ka-pitalismoaren zaintzaile izateari uko egin behar dio eta komunistek, berri, stalinismoaren ikuspegiari uzkur egin behar diote.

Komunistek alda daitezen sozial-de-mokrazia klase kolaborazioa —orain eraman duen joko— baztertu egin be-har du. Hitzek bakarrik ez, egitez ere hori erakutsi behar du. Hori egin de-zan Hego Europako sozial-demokraziak langileriarengan sustraitu behar du,

lantegietan indar gehiago izan behar du.

Komunistek bere aldetik langileria-
ren alderdi bakarra berea dela pentsa-
tzeari utzi egin behar diote eta baita
sozialistek reformista batzuk besterik
ez direla pentsatzeari ere, lantegietan
sozialista erakundeak ezartzen galerazi
gabe.

Egoera hori gainditu beharra dago,
beraz. Egoera hori gaintzeko Frantzia-
ko zenbait sozialistek geografia kon-
ponketa bidea eskaintzen dute.

KONPONKETAREN HIRU ALDERDIAK

Hego European sozialismo bidean
abiatzea kapitalismo inperialistaren
aurka eta aipatu ditudan zatiketan aur-
ka abiatzea da. Inguru horren aurka
abiatzeko plan bat, ikuspegi orokor
bat, aurrean dela abiatu behar da. Eta
bistan da egoera garaitzeko denbora
luzea beharko dela. Hego Europako es-
tatueta sozialismoa ezartzen hastea,
egun batean egin ezin daitekeen gau-
za da. Borroka ez da egun batean ba-
karrik egiten. Kapitalismo inperialis-
tak gogor erantzungo duela ez da ahaz-
tu behar batetik eta sozialismoa estatu
batzutan egin nahi izatea ikaragarriko
lana dela pentsatu behar da bestetik.
Horregatik Frantziako sozialistek kon-
ponketa bideari ekiten diote. Geogra-
fia konponketa edo konpromisoa sortu
nahi du.

Geografia konponketa horrek hiru al-
derdi ditu, hiru aldeetara begiratzen
du: Hego aldera, Ipar Aldera eta Ekial-
de, Mendabalderra, azkenik.

HEGO ALDERA

Hego Europa sozialismo bidean abia-
tzean Mediterranen inguruko estatue-
kin harreman bereziak sortu beharko
dira. Inperialismoaren aurkako elkarte
bat sortzeko bidea izango da. Elkar-
te hori diplomaziaz mailan, estatuen arte-
ko harremanetan azalduko da lehenik.
Gero, bigarrenik, ekonomia mailan el-
kartu beharko dute elkarren artean plan
bat osatzu eta kapitalismoak ezarrita-
ko harremanak hautsiaz. Poliki poliki
diru aldetik askatasuna izateko bidea
egin beharko da Dolarrari bezala mar-
koari ihes eginaz.

Hego Europa Mediterraneo inguruko
estatuekin teknika, hezketa eta beste
alorretan zer eginik badu. Lan hori lu-
zea da. Inguru horietan egiten diren
zer nahiko inbersioak luzarora emango
dute fruitua eta ez bapatean. Bien bi-
tartearen irauteko bidea egin beharko
da. Hori izango da oso zaila.

IPAR ALDERA:

Ipar aldearekin hautsi behar denik ez
du esan nahi. Ekonomia arazoak azter-
tu ditudan lanean bapatean etena sor-
tzea desegokia litzatekeela garbi gel-
ditu delakoan nago. Egitura berriak sor-
tzen denbora asko behar delako bapa-
teko etena sortzea ikaragarriko asta-
keria litzateke. Ekonomiaren baldintzak
ahaztuz nahikeria edo borondatekerian
murgiltzea litzateke.

Bapateko etena ez sortu arren gau-
zak lehenean jarraitu behar dutenik ere
ez du esan nahi. Harremanak biziak
eta beroak izango dira. Baina Ipar Al-
deak ere bere buruaren jabe izan nahi
duela pentsatu behar da. Munduko bi
«haundi-maundiren» zatiketa garaitu
egin behar dela eta horretarako Hego
aldearen beharra duela gogoan izan
behar da. Bestalde, Hego aldearentzat
askoz hobe da Ipar alde autonomo bat
mundua bitan gogor zatituta izatea bai-
no.

Kontrazio hauen barruan jokatzeko
zaila izango da. Hego alde sozialista
batek Europa bi haundi-maundien atza-
parretatik ateratzeko gauza izan behar
du. Bide edo joko horren garrantia bat
izan behar du. Planteamendu honetan
Ipar aldeko sozial demokratekin min-
tzatu eta jokatu beharko da, sozial de-
mokratek agertzen duten autonomia
nahia lor dedin.

EKI ETA MENDEBAL ALDEAK

Ipar Amerikak eta Rusiak munduan
ezarri duten nolabaiteko ekilibrio lo-
tsagarri horren aurka dihoa Hego al-
dean sozialista estatuak izatea. Hego
sozialismoa sortuko balitz inperialis-
moaren kate maila bat hautsiko litzate-
ke.

Hauste honen aurrean Ipar Amerika
ixilik eta geldirik ez litzateke izango.
Hego aldea galtzean Ipar aldeari hel-
duko lioke. Ipar aldean dituen sutsu-
ak sendotuko litzateke eta egoera go-
gor eta hotz bat sortuko European. Izan
ere eten honen aurrean Rusiak nola-
bait jokatu nahiko luke Hego aldea be-
reganatzeko.

Hego alde sozialista batek bi arrix-
ku hautatik ihes egin behar du. Ekai-
tzik ez du sortu behar. Bare-bare joko-
tu behar du, ahal den harreman gehie-
na izanaz Ipar aldeko sozial demokra-
ta eta Eki aldeko komunistekin.

Hego aldean sortuko den sozialismo-
ak Rusikoarekin zer ikusi guti izango
du. Beste modelo bat eskainiko du.
Modelo hori Rusiaren aurkakoa izango
da funtsean behintzat. Horregatik Hego
aldeak positiboki bere modeloa aurre-
ra atera behar Rusiarekin alferrikako
eztabaidak sortu gabe. Rusiarentzat
Hego aldean egiten denak ez du mutu-
rreko bat izan behar. Harreman onak
izaten ahalegindu beharko da. Gaur
egungo elkar eramate ideologiko ho-
nek iraungo balu gauza egokia izango
litzateke.

Ipar aldeko sozial demokratei Euro-
pa bitan zatitzerik ez dela nahi adiera-
zi behar zaie. Horregatik ekonomia ha-
rremanik hausterik ez da komeni. De-
fensa mailan elkarrekin zerbait ahale-
gin du beharko da. Bi haundi-maundiei
ihes egiten zaie neurrian Europak be-
re defenza bat sortu beharko du. Me-
diterraneo garbitzea, neutralizatzea
izango da helbururik nagusienetako bat.

Geografia konponketa honek, beraz,
hiru alderdi hauek ditu. Batzuekin eta
besteekin konponketa batetara iritxi
behar du. Konponketa hori zaila da eta
Italiako alderdi komunistak eraman nahi
duen estratejiarengandik desberdina,
gainera. Frantzesen ustez Europa mail-
an Italiako komunisten jokabidea de-
segokia litzateke.

Bat, Europa mailan eskuia askoz in-
dartsuagoa da Italian baino.

Bi: Italiako komunistek agertzen du-
tena Italia baretzeko eta bere onerako
etortzeko baldin bada, Europa mailan,
aldiz, gauzak kolokan jartzeko izango li-
tzateke, Ipar Amerika eta Europa kapi-
talistak gogor erantzungo lutekelako.
Europara aldatzean Italiako bidea, zen-
tzu eta izatez, aldatu egiten da.

Hiru: Italiako bideak Europa bitan
zatitzea esan nahi du: Ipar aldea so-
zial demokraten esku eta Hego aldea
komunisten etan edo. Horregatik Italia-
ko bidea arrixku haundikoa da. Fun-
tsean Italiako bidea Europa mailan eza-
rri nahi izatea, Cuba bat ala bi, Euro-
pan sorrerazi nahi izatea da.

Zer esan nahi du, beraz, geografia
konponketa horrek? Didier Motchane
Frantziako sozialista alderdiko buruza-
gietakoa Ekainean Le Monde aldizka-
rian egin zuen lanean honela dio:

batetik, Europa alde bat sozialista
eta bestea kapitalista elkarren ondoan
bizi daitezkeenik pentsatzea ukatzen
du.

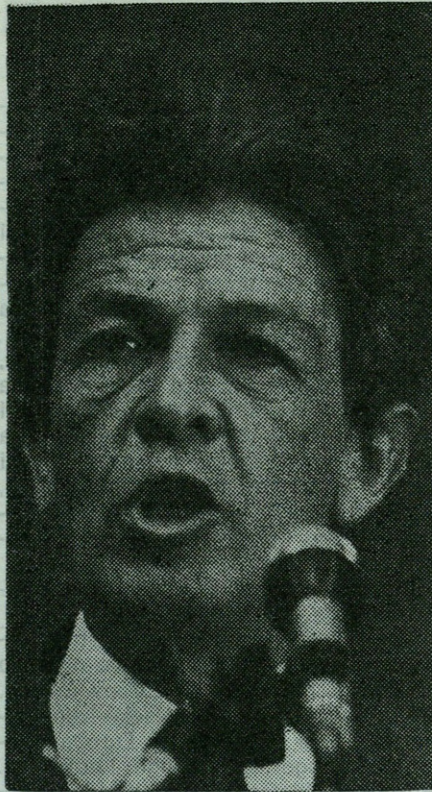
bigarrenik, Europaren aldaketa ezke-
rraren eskutik egin nahi izatea adieraz-
ten du.

hirugarrenik, Ipar alde eta Ipar Ame-
rikaren arteko inperialista harremanen
muina argiago ateratzen duelarik so-
zial demokratentzat presio aurreko
bat da geografia konponketa.

laugarren Europa osorako batasun
bide bat eskaintzen du geografia kon-
ponketa honek.

Lau puntu horietan biltzen da beraz.
Frantziako zenbait sozialistek aurrera
atera nahi duten jokabidea. Jokabide
hori, dudarik gabe, sozialistek Fran-
tziar agintea lortzeko posibilitateak
ikusten dituztelarik, asmatutakoa da.
Interesgarria dela dudarik ez dago.
Amets bat dela ere batek baino gehia-
gok pentsatuko du. Baina amets egiten
ez den bitartean gauzak pratikan jar-
tzea zaila izaten da. Utopiak bere in-
darra du. Utopiatik hasten dira ekin-
tzarik haundienak. Horrek irekitzen du
pentsatzeko eta egiteko bidea.

Hego aldean sozialismoa sortzeak

EKONOMIA KONPONKETAREN OINARRIAK

D. UNANUE

Europa —ez naiz sozialista deritzan alderdiaz mintzatzen ari kapitalista deritzanaz baizik— ekonomia alorrean, gaur egun, Ipar Europaren menpean arkitzen da. Europa osatzen dutenen estadien artean, aurreratuenak Ipar aldekoak direla garbi dagoen gauza da. Eta aldiz, Ipar aldean indartsuena Alemania federatua dela inork ukatzen ez duen egia da. Alemania buru delarik Europa Ipar aldearen morroi bizi da.

Morrontza hau ikusteko hiru alor aipatuko ditut: sal-erostearena, teknika-industriarena, eta diruarena.

1.—SAL-EROSTE ARLOA

Europar, Hego aldeak Ipar aldearekin merkatu harreman asko du. Sal-eroste harremanetan parterik haundiena, ordea, Alemania federatuak du. Hego aldeak mundu industriatuari sal-erosten dizkionetarik 1/3 Alemania Federatuari sal-erosten dizkio. Puntu honetan Ipar Amerikaren indarra Alemaniarekin alderatzeko ere ez da. Ipar Amerikak Alemaniaren erdia sal-erosten du. Bestalde, Rusia eta Japonen garrantzia nik neuk uste baino tikiagoa da —10 % baino gutiago. Japongo produktoz merkatua estalirik dagoela askok pentsatu arren, datoak besterik adierazten dute.

Hego Europar Frantzia geroz eta indar haundiago hartzen ari da. Hego aldeak sal-erosten dituenetarik 20 % bat Frantziari salerositakoak dira. Azken urte hautan harreman hau sendotzen ari da.

Harreman hautan Hego aldeak Ipar aldeari saltzen dizkionak eta Ipar aldeak Hego aldeari saltzen dizkionak gauza berdinak edo berdintsuak dire-

nik ez da pentsatu behar. Bien artean badago alde ederrik. Ipar aldeak saltzen dituenak askoz balio haundiago dute, eginagoak, landuagoak dira. Hego aldeak saltzen dituenak nekazari produktoak eta Ipar aldeko industriari laguntzeko osatugabeko produktoak saltzen dizkio. Bi alde hauen artean estatu aberats eta hirugarren munduko estatuen artean ikusten diren gisako harremanak ikusten dira. Hego aldearen morrontza, horrela, garbi agertzen da.

2.—TEKNIKA-INDUSTRIA ARLOA

1960 urtez gero Hego Europa ekonomiaz asko nahi dela ukatzerik ez dago koxko. Ekonomiaren zatiak proportzioz hazi diren ala ez ikusi behar da. Eta bestalde, hazte horretan bere buroaren jabe izaten jarraitu al duen ala morroi bihurtu den jakin behar da.

Zoritarrez Hego Europa Ipar Aldearen morroi bihurtu da. Ipar Amerika eta Ipar Europaren interesen arabera hazi da.

Batetik, Hego aldean askotan herbesteko diruz edo kapitalez egin dira gauzak. Bigarrenik, egiten dena ez da barruko beharrei erantzuteko egina izaten herbestekoel baizik. Fordek Espainian lantegiak jasotzea barruko ekonomiaren interesen alde egina ez dela bistan den gauza da. Fordek Espainian lantegiak jaso ditu gauzak askoz merkeago aterako dituelako eta ez Espainiako ekonomiaren onerako delako. Hirugarrenik, Hego aldetik herbestera saltzen den industria produktoa gehiengan bukatu gabea edo osatu gabea izan ohi da. Produktoaren zati edo par-

te bat egin ohi da. Osatu herbestean egingo da. Osoa saltzen den askotan berriz eta adibiderik egokiena autoak ditugu, salmenta ez da estatu barneko gizonen esku izaten herbestekoenean baizik. Hego aldean produktoa egin bakarrik egiten dute produkto horren asmaketa eta salmenta —katearen bi muturrak— herbestearen eskutan izanik.

Arazoi hauek —beste batzuk ere badira— Hego aldearen morrontza azaltzen dute. Hego aldeak Ipar aldearen musika dantzatzera beharturik arkitzen da. Ipar Aldeak markatzen duen ritmora ibili beharra dauka.

3.—DIRU ARLOA

Hego aldeko diru gehienak ahulak dira. Lira, eskudoa, pezeta t.a. oso guti balio dute. Frankoak «diru sugetik» iritetean nahiko ahulezia ere adierazi du. Lehen esan dugunaren ondoren bat da hau. Harrigarria izango zen diru indartsua azaltzea.

Diruaren ahuleziaren ondoan —lagun bat bezala— ikaragarritzko inflazioa jasaten du Hego aldeak. Ipar Aldean inflazioa errazago menderatzen, ari dira Hego aldean baino.

Hego aldearen egoera beraz gogorra da. Ipar aldearen morroi da. Gaurko Europari ekonomia liberalaren itxitura kaltegarri zaio.

Bere buruz aritzeko askatasun guti du. Baina Hego aldeko estatu guziak ez dira berdinak. Frantzia eta Espainiaren ekonomia egoera ez da berdina. Lehen azaldu duran egoera horretan Frantzia erdi bide batetan arkitzen da.

Frantzia ere Ipar Europaren morroi da. Ipar aldearekin dituen saleroste harremanetan galtzaile ateratzen da. Erosi gehiago egiten du saldu baino. Saldu, nekazari ondasun asko saltzen du eta erosi bukatu edo osatutako industri produktak erosten ditu. Zerbitzu arloan bertan ere galtzaile ateratzen da.

Frantzia estatuaren gaindik diren lantegiek edo etxeak indar haundia dute. Etxe horiek Frantziako industriak egiten duenaren 26 % saltzen dute. Frantzia egiten diren inbertsionetatik 24 % horienak dira.

Petroleo (63 %), nekazari makinak (53 %), elektrika eta elektronika (43 %), kimika (30 %), eta zehaztasun haundia eskatzen duten mekanika (40 %), alorretan agintzen dute.

Industria mota horietan sartu dira batipat. Esan beharrik ez dago, etorkizunari begiraturik industria mota horiek garrantzi haundia dute.

Baina industrietan bakarrik ez dira sartu, zerbitzutan ere sartu dira. Gauza berriak, produktak berriak bilatzeko, asmatzeko diren taldeetan gero eta indar haundiagoa dute. Horrela Frantzia teknika arloan bere jabetasuna galtzen ari da. Teknologia herbestera ihes egiteko arrikkuan arkitzen da.

Frantzia Ipar Europa eta Ipar Amerikaren morroi baldin bada, Hego aldeko beste estatuen zanpatzaile dela ere ez da ahaztu behar. Sal-eroste harremanetan Ipar aldearekin galtzen ateratzen den bezala Hegoa aldearekin berriz, irabazten ateratzen da.

Frantziak Hego aldera bukatutako gauzak saltzen ditu. Lehen esan dudanez Ipar aldera berriz horrelako guti saltzen du. Italia saltzen duenetarik 56 % bukatutako produktak dira; Portugalera 80 % eta Espainiara 73 %.

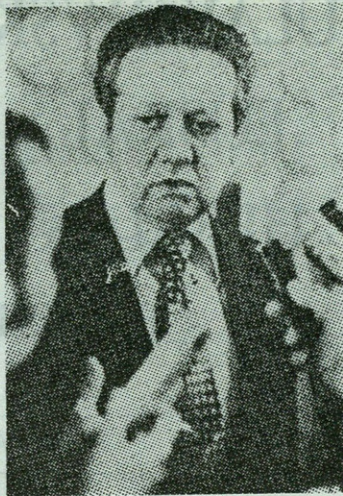
Inbersio arloan ere Frantzia irabazten ateratzen da. Frantziak egiten dituen inbersioak zuzenean lantegiak menderatzeko eginak dira. Espainian etxagintza alde batetara utziaz, 700 baino gehiago dira diharduten baltzu frantzesak, eta Grazian 1.200 baino gehiago berriz.

Frantziaren egoera beraz Hego aldean indartsu baten egoera da. Hala ere, hego aldean bertan, Frantziak Ipar Aldeko beste estatuek baino indar gutiago du. Alemaniarekin ez dago alderatzerik ere.

ZER DEZAKE HEGO EUROPAK?

Hori da bapatean sortzen den galdera. Hego Europa zapaldua arkitzen delarik aurrera egiteko modurik ba al du? Zer egin dezake? Geografia elkarre bat egin al daiteke?

Hego aldeko estatuek zenbait gauza berdinak dituzte. Puntu horiek elkartzen lagundu behar dute. Estatu hautan nekazaritzak oraindik indar haundia du. Jende askok nekazaritzan di-

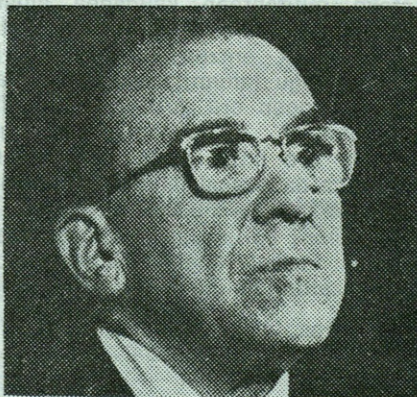

hardu. Bigarrenik, estatu hautan jende asko bizi da eta erraz ugaltzen da. Gazte asko da. Hori etorkizunerako oso ona da. Hirugarrenik, Lantegi sakabanatu eta bildugabeko edo konzentratu gabeko asko da. Egoera hau herbesteko diruarentzat ona da. Herbesteko diruak errazago menderatuko ditu. Laugarrenik Hego aldeko estatuetan merkaturia berria da. Merkatu hori asko hedatuko da. Eskaera asetzeko denbora beharko da. Azkenik, Estatuak beste historia bat du. Lantegi publiko asko delarik estatuak ekonomian beste estatuek baino parte gehiago hartu behar izan du.

Puntu hauek nolabaiteko batasun bat ematen diote Hego Europari. Hori gogoan izanik aztertu behar dira geografia elkarrearen posibilitateak.

Baina hori ez da nahikoa. Geografia elkarrearen posibilitateak ikusteko zapalkuntzaren bideak aztertu behar dira.

Hego Europa Ipar aldearen eta Ipar Amerikaren morroi da. Ipar Amerika guti aipatu arren estatu honen indarra ikaragarria dela aitortu beharra dago. Ipar aldeak aginduko du baina honengan Ipar Amerikak agintzen duela ez da ahaztu behar. Mundua ekonomi alorrean bi ardatzen inguruan antolatua da: Rusia eta Ipar Amerika. Munduak bi buru ditu.

Egoera hori ordea aldatzen ari da eta poliki poliki buru gehiago ateratzen ari dira: Txina, Japon eta gure kasuan, Alemania federatua.

Alemania ez da Ipar Amerika baztertzen ari. Alemaniak gaur egun garai bateko Ipar Amerikaren eginkizunak betetzen hasi da. Eginkizun bana-keta bat ematen ari da Ipar Amerikaren onespen eta guzi. Kissinger, hain zuzen, honela mintzatuko da. «Ipar Amerikak mundu osoaren gain ditu interes eta erantzunkizunak. Gure aliatuek eskualde batzuen gain berriz».

Alemaniarri banaketa honeban Hego Europaren ardura dagokiola dirudi. Portugal eta Espainiaren gain duen eragina nahiko arrazoi sendoa dela uste dut. Gaur egun Schmidt maixu eta nagusi bezala mintzatzen da. Europar Alemaniaren hitza errespetatu beharra dago. Halere Alemaniak gorabehera bat baino gehiago badu. Luzarora hartu duen bidea arrikkugarria ote den pentsatzen dutenak badira.

Zenbait buruzagi beldur da Alemania gehiegi indartzu Europa Ekonomi Elkartea pikotara joango ote den beldur da, batetik, eta bestaldetik zenbait estatu protekzionista bihurturik, ekonomia mugak itxiko ote diren beldur. Beldur hauek Hego Europaren posibilitateak haunditzen dituzte. Alemaniak militar indar haundirik ez duelarik, bere inbersioak ezin ditzake behar bezala zaindu, gainera. Hego Europak, beraz, presioa egiteko modurik badu.

Presioa egiteko modurik baduela esatean ez da Hego aldeak Ipar aldearekin moztu behar duenik esaten. Geografia elkarrearen presioa egin behar du Ipar aldeak beste bidea har dezan. Gaur egun bien arteko ekonomia loturak sendoegiak dira etena sortzeko. Hego aldeak gauzak ondo neurtuz jokatuko behar du.

Hego Europa eta Mediterraneo inguruko estatuak zenbait gauzetan aberatsak izan arren, beste askotan, ordea, behartsuak dira. Jendeak besterik uste arren nekazaritzako zenbait alorretan behartsua da. Zerealak, haragia, olio produktak t.a. falta zaizkio. Hutsune haundiak dauzka eta egoera aldatu, osatu bitartean, Ipar aldearekin etetea ikaragarritzko hanka sartzea litzateke. Elkarre hain osatu behar dutenen artean, bestalde, batasunik ez da. Bakoitza bere aldetik ari da, eta konpetentzia gainera. Elkar osatuko dituen plan bat antolatzeak, beraz, zailtasun haundiak ditu. Horregatik Ipar aldearekin eteterik inolaz ere ez da mesedegarri.

Hego Europak, beraz, zerbait egin nahi badu inperialismoaren arauak suntsitu behar ditu. Bide hortatik ikusirik bai dago hondamendian amilduko dela. Inperialismoa suntsitu eta beste ekonomia konponketa bat sortu. Suntsitzeko biderik egokiena ordea, gaur egun, Ipar aldearekin haustea inolaz ere ez da komeni. Ipar aldearekin konponketa batetara iritxi behar du.

C.M.T.ko Idazkari Generala izan du-
du oraingoan, Euskal Herrian. ELA-
STV kin hitzegitera etorri dira Irunen,
Azpeitian, Durangon eta Bilbon egon
dira ELAko militanteekin. Azkenean,
Bilbon, prentsa aurreko bat eskaini zu-
ten. CFDTko ordezkari bat ere han zen.
ELA-STVko Idazkari Generala ere:
J. M. Leunda.

Mementu interesgarri baten aurrean
gaude eta Euskal Herriko sindikatua-
rekin egoteak, guretzat garrantzi han-
dia du. «Aldaketa» ematen ari da Es-
painiako Estatuan, egia da, baina, ez
da funtsezko aldaketa. «Tolerantzia»
baten atzetik, oraindik, beldurgarriko
errepresioa dago. Hori ez da benetako
demokrazia. Hiru gauza lortu behar di-
ra horretarako: amnistia, askatasun sin-
dikala eta politikoa.

C.M.T.k mundu guztian ditu afiliatu-
ak (20 milloi denetara). Europan, Ca-
nadan, Afrikan, Hego Ameriketara eta
Asian. Bere helburua autonomia bat
lortzea da, bai USA eta URSS engan-
dik, baita Elizarengandik eta nola ez,
alderdi politikoengandik. Imperialis-
moa borrokatzen du, bai gaur ematen
den «neokolonialismoa» ere. Kontestu
honetan, Euskal Herriko egoerak zeri-
kusi handia du bere nortasuna lortze-
an.

Bestalde, kapitalismoaren aurka doa
«autogestio»ko bide demokratiko eta
langileen eskubideei erantzunaz. Lan-
gileek bai lantegi eta bai hauzoetako
gestioan parte hartu behar dute. Hoi-
engan dago gizarte demokratiko baten
eginbeharra.

Horretarako, herri guztietako sindi-
katuekin harreman estuagoak behar di-
tugu. Hori da gure ikustaldi honen hel-
burua, eta baseko militanteekin, zuzen-
ki jaso nahi izan, Euskal langillen ara-
zoak eta beren helburuak.

Honen ondoren, kazetarien galderei
erantzun zieten.

Gure erakunde barruko afiliatuak
ELA-STV eta SOC (katalandarra) dau-
de. Estatuko beste sindikatoekin ere
harremanak baditugu, (UGT, USO, CNT
eta CC.OO.) Hauekin, C.E.S. mailan di-
tugu harremanak; bertan daudelako,
noski.

Bi egun hauetan euskal langileekin
egin duguna adierazteko «anekdota»
bat kontatu dizuegu (zioten). Ginebran
egon gara bilera sindikal batzuetan
eta, sindikatuen prestigioa, konpromi-
soak eta abar ikusten egon gara. Or-
du asko egon ginen gauza hauetaz hit-
zegin eta hitzegin, baina hona etorri-
z gero eta langileekin elkarrizketak izan
ondoren, beren eguneko arazoak ber-
tatik ikutu ditugu. Ginebran, langilea
urrun ikusten genuen. Guretzat «desin-
toxikazio» bat izan da hona etortzea.
Lan handia egiten ari dira, Espainiako
Estatuan langileek duten egoera lar-
ria ikusirik, gainera, soldataka eska-
sak, laneko era arriskutsuak, sindikal
askatasunik eza... Benetako lan sindi-
kala. Ginebran entzun dugu, O.S.eko

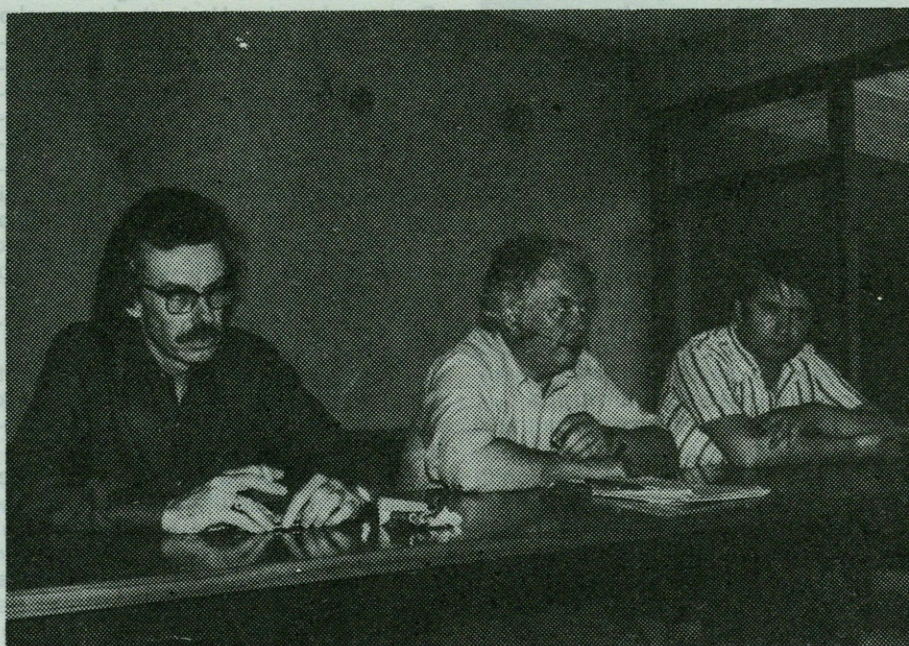
KULAKOWSKI

EUSKAL

HERRIAN

(C.M.T. - ELA-VST)

ORTZIKAR

Kulakowski, Fontenean, Leunda

ordezkariak esana, datorren urtean Es-
painia Estatuko benetako langile orde-
zkariak izango direla. Askatasun sindi-
kala badatorrela dirudi.

C.F.D.T.ko ordezkariak euskal sindi-
katoko militanteen kalidadea aipatu
zuen. Euskal Herriko lau probientzieta-
ko analisiak entzun ondoren, garbi
ikusten dugu (zioen) norainoko zapal-
kuntza dagoen era guztietan, bereziki
lengileentzat. Nazio borrokaren gar-
rantzia ere ikusi zuen. Biak batera
eramatea da euskal langileen egin be-
harra; eri direla ohartu gara. ELAren
etorkizunari buruz oso optimista ager-
tu zen. Euskal langile guztien sindi-
katoa izatera heldu behar zuela.

Galderak, asko iznan ziren. Gehie-
nak, errazak egiteko, ez hala ere eran-
tzuteko.

Euskal Herriko egoera sindikala iku-
siz gero, esan zuen Leundak, (eta or-
du asko eman dizkigu arazo honek),
lehenbizi, kontutan hartu behar den
gauza aberri arazoa da. Arazo honi
erantzunik ematen ez dion erakunde-
rik bada Euskal Herrian. Gero eta ge-
hiago ikusten da, Herriak eta langile-
riak bereziki, euskal sindikato baten
premia oihu egiten duela. Hau ez dago
ukatzerik. Dagoen erralitateak ikusirik,
biderik egokiena hartu behar dugu
Euskal Herriko langilariarentzat. ELA,
1.911. urtean sortua, euskal langileen-
tzat sortua da. Bere barnean era guz-
tietako ideologiak hartzen ditu. Era ho-
netan zabala da. Horrela izan behar
du. Honetarako, Euskal Herriko indar
sindikal guztiak mahaian jarri behar
dugu euskal sindikalismo baten pers-
pektiba jorrazteko.

Siglek ez dute, arlo honetan, garran-
tzirik. Herriak, langilariak du garran-
tzia eta konsziente gara ELAren plan-

teamentua onartzen dutela beste era-
kunde espainiarrarenak baino. Urrian
egin go den Kongresoan azalduko da
euskal alternatiba sindikala, Euskadi-
ko langilariak duen problematika az-
tertutik.

Leundak jarraitu zen erantzuten, hau
zen kazetariak nahi zutena eta.

ELAko militanteen ideologia azter-
terakoan, % 80 inungo alderditan sar-
tu gabe daudela adierazi zuen. Ikus-
pegi sindikal hutsean dihardutela eta
sozialista joerak indar handia duela
militanteen artean.

Nolako sozialismo mota den azter-
terakoan haxe zioen: Hori urriko
Kongresuan erabakiko den gauza da.
Hala ere esango dizuet ez dela Ale-
maniako «sozialdemokrazia» tankera-
koa; ezta Forece Ouvriérek proposa-

tzen duena ere; gutxiago, oraindik, gure herriko zenbait intelektual eta profesionalena, askotan langile klasearekin bat ez datozelako. Langileek zuzendutako gizartea proposatzen dugu.

Dena dela, gaur egun dagoen iluntasun eta nahasteagatik ez dira posturak diren bezala neurtzen. Badira gaur egun, «ELA berri» edo «Eladioak» direlakoak. Honetan postura garbia hartu beharra dago. Hauekin ditugun desberdintasunak asko dira, baina planteamendu batekin garbituko dizuet: hauk jokabide politikoari sindikalari baino garrantzi haundiagoa ematen zioten (eta ematen diote). Guk, berriaz, sindikal lanean ari gara, huts hutsik. Pozgarria da, guretzat, gaur egun, hauk jokabide politikoarekin identifikatzea. Hala egin dute.

Kongresu adela eta, egitearen konunitkatzea (ez baimenik eskatzea) azalduko dutela, baina, oraindik Urria arteko epe honetan pasatzen dena kontutan hartu behar dela. Hala eta guztiz, aipatuko diren puntuen artean (Kongresoan), batzuk aurreratu zituen: Estatukoak (azkena 1933.enean egin zen), printzipio programatikoak Euskal Herriko arazo nagusiei buruzko ponentziak (horietako bat, Euskadiko sindikal batasunari buruzkoa omen da), karguen berriztatzea eta abar.

Kazetari batek, azkenik, zenbat militanten dituen ELA-STVk galdatu zion.

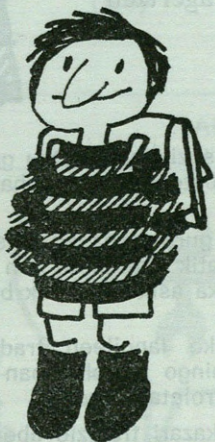
Zenbait erakundek numero batzuk bota dituzte. Denok dakigu, ongi jakin ere, mundu horik ez dutela ezer adierazten. Guk garbi jokatu nahi dugu. Euskal Herrian, nork zer duen jakitea oso zaila da, klandestinitatean gaude-larik. Hori gero ikusiko dugu garbi, zer egoera dagoen eta nork duen benetako indarra.

Mundu guztia, sindikal arloan ezaguna den C.M.T.ko Idaskari Generala, Kulakowski jauna izan dugu Euskal Herrian ELA-STVkin. Ez da txantetako.

Euskal sindikalgintza aurrera doa eta bide onetik. Ez du atzean gelditu nahi. Momentua iristen denean kartetan jokako du tartaren zati bat hartzeko asmotan. Beste euskal erakundeetan (politikoa, kulturalak...) ez dirudi horrelako bide organizatu eta garbiri dagoenik eta gaur, «denbora urrea da». Ea beste eratakoak ere indartuz joaten garen. Hori nahi du Herriak.

Jean Kulakowski Urolaldean

ANATSAN

Munduk langileen konfederakuntza edo «C.M.T.-ko» idazkari nagusia Jean Kulakowski, Urolalde honetan ezagutzeko abagunea ukan genuen iragan ekainaren 19-an. Kulakowski jauna eta bere ordezkari Gerard Fonteneua (bata poloniarra eta bestea frantsesa izaki) ELA-STV-ko sindikalariek deituak izan dira, bi egunetako itzul-inguru batez Euskadiko sindikato honen errealtateak ikustera.

Urolalde honetan, bai Kulakowski eta berdin Fonteneua Europako sindikalismoaren egoeraz, kartsuki mintzatu zaizkigu. Berrehun langiletik gora ginen ELAren deiaz hemen bilduak. Bi sindikalari maisu hauek, lehenbizi ELAko federazioetatik eginiko txostenak ikasi zituzten. Hemengo Konbenio kontutaz arduratu ziren, langilarien egoera sumatu asmoz.

Elkarriketa bidetik abiatuaz, C.M.T.-ko sindikalariek beren itzul-inguru ho-

nen helburuak agertu zizkiguten. ELA-STV eta S.O.C. (Solidaridad de Obreros de Cataluña) zirela penintsula guztitik beren Konfederakuntzako aldeki-debakarrak esan ziguten. CMT gaurregun sozialismo demokratiko eta egitazko autogestio baten ondotik dabil ibili ere. Mundu guztian 20.000.000 langile du bere altzora bazkideturik.

Momentu historiko bat da gaurko hau sindikalismoarentzat zeren Espainiako gobernuak ez du deus egingo sindikal askatasunari amore ematen ez badio. Momentu zail batetan bizi zarete. Isilpetik legeargitara doan bi-dea beti da zaila eta larria! Baina hala ere zuen artean homogenitate sendo bat eta preparazio bikain bat dakusagu. Kulakowski jaunak esaten zizun Espainiako politika egoera giroz aldatzen ari dela; baina gobernuak jaunek «exportatu» nahi lukeeten hainako demokraziarik ez dela inon ere nabari. «Gu, oraindik ere harriturik gaude. Hemengo baldintzak klandestinitate huts dira gaurregun ere!». Kulakowski ELAri interrogante batzu ezarri zizkion: zer izanen da ELA etorkizunean? Autogestioaren aldeko sindikato bat? Sindikato sozial-demokrata?

Sindikato honek bide bat hartu behar du Europaren aurrean. Gaur bezala, CMT eta CIOSL bi erakunde desberdinetan ezingo da egon. Luzaro baino lehen bietariko bati utzi egin behar dio.

Joxe Miel Leunda ELA-STV-eko idazkari nagusiak zioenez ELAren baitan uka ezinezko joera sozialista bat dago, baina ideologia arazoak garbitzeko orduetan ez gara bizi. Idazkariak zioenez, ELAK, prozesu historiko bat bizi du. Gerra ezkerro, lehenbiziko Kongresoa, Abuztuan egingo du. Kongreso hau bere barne-antolameneduari atxikia izango da, eta urrian egingo den Kongreso Nagusiaren prestatagailu. Urrian ELAK, bere estatutoak, egitarau, eta printzipioak kaleratu ahal izango ditu. ELA, euskal sindikalismoarentzat egitazko aukera sindikal bat prestatzen dighard, euskal langilegoaren arazoa gogoan harturik. Leunda jaunak adierazi zigunez, ELAK, langilarien gidaturiko gizarte bat du helburu. Ez da nolabaiteko «sozialismoaren» zale. Alemana kasu. Gisa honetan, Sindikatoek, alderdi politikoez eduki behar duten autonomiaz aritu zen.

Urolade eta hemenaldiko Euskal langilariarentzat egun historiko bat dugarik gabe.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

**miner
donostia**

☎ 41 22 72

Sozialismoa eta kristauak

Euskal Herriak behar ote du **Kristauak sozialismoaren alde** talderik? Zaila da baietz ala ezetz borobil esatea. Ez gaitezela, behintzat, berrikeria zaharrik asmatu nahiez hasi berriro. Ezta, **kristau** izenik agertzen delako, ezezkoan setatu ere.

Euskal sozialismoak berak, agian, kristautasunak baino taldeon behar gutiago du. Alegia, euskal sozialismoak behar ditu kristauak, nik uste. Baina ez derrigor kristau talde berezirik. Sozialista bezala behingoa pentsatzen duguna horixe da: kristauak, sozialista badira, onena sozialistekin berdintzea eta bategitea dute, talde berezirik egin gabe. Kristau bezala ere kezkagarri iruditzen zaigu halako talde bat aparte. Konpreni bekigu, kristautasun organizaturik politikan sartu dela, entzun orduko, dardaraz hasten bagara ikararuta. Eskarmentua ez da gauza txarra. Eta uretan ito ala sutan erre, alde haundirik ez.

Halare, sozialismoa irabaziz irten daiteke taldeekin. Sozialismoarentzat jenderik irabaz dezakete batipat. Baina, batez ere, taldeok euskal sozialismoari, bestela kristau sozialistek, bannaka, ematen ez diotena, eman diezaioke. Euskal Herrian jende asko pasa da kristautasunetik sozialismora. Baina eskuetako harmak bota eta frontea aldatuz bezala pasa dira. Esku hutsik. Gehienetan, biek elkarrekin zerikusirik ez balute bezala utzi bait dira kristautasuna eta sozialismoa. Kristautasunaren eta sozialismoaren arteko ikuskizunak taldeok sakon ditzakete, sozialismoa biziki aberastuaz.

Sozialismoak behar duena kristauak dira. Ez kristau talde berezirik. Baina gauzak halaxe ibiltzen dira. Kristauak, talderik osatzen ez badute, seguru asko ez diote emango sozialismoari, ematea tokatzen zaiena. Horrek ez du

esan nahi, sozialista-kristau guziek halako talde batetan sartu beharko luke-tenik.

Izan ere, gure ustez, sozialismoa tradizio askotatik aberasten den pentsaera da. Erreka askotako urak biltzen dituen hibaia.

Fabriketako langileen tradizioa da orain —oraingo sozialismoan— inportanteena. Proletargoarena.

Baina nekazari tradizio aberatsa dago, halaber. Eta ez Erdi Haroko nekazari erreboltetan hezur-mamitu zena bakarrik. Antzinako laborari gizarteak, artzantzen larre lur komunalak eta partzoneriak, eta abar, beren forma juridikoetan eta inportantzia sozial-ekonomikoan ia bitxitasun hutsak iruditzen bazaizkigu ere, ez dira erlekia historiko soilak. Sozialismo zientifikoan paper haundia jokatu dute. Ez beti positiboa. Jabego kolektiboaren eredua, adibidez, industria gizartearentzat ere, funtsean artzantza eta nekazari gizarte haiei kopiatu zaie. Bai Marxek eta bai Leninek hortik jo dute. Ereduok baliozkoak ote diren dudatzeko ere, tradizioak haiek oso gogoan hartu behar.

Sozialismo tradizio-erlijiosoa hainbat aberatsagoa da. Artzantza eta nekazari gizartearekin bateginik ibili da gehienbat. Erdi Haroko mugimendu sozialietan, esate baterako. Israelgo profetak tradizio sozialistarentzat aprobetxatu dituenik izan da (Hego Ameriketako teologia berriak asko begiratu ohi die profetaoi). Jesus Nazaretakoaz, zer esanik ez. Marxen pentsaeran jude-

gutasunak duen inportantzia nahikoa aipatu da. Sozialismo proletarioan bertan izan da makina bat mogimendu erlijiosorik.

Sozialismoarentzat sozialismo tradizio erlijiosoa aprobetxatzea, edozein sozialista fededuni tokatzen zaio berez. Baina berez hori, beste *balizko ola* hura da: burdinik ez omen zuena. Errealitatean zer gertatzen ari den eta zer gertatuko den, guzior agirian dago. Talde batzuk hortan enplegatzen ez badira, ez da ezer egingo.

Kristauak euskal sozialismoari bere-rik ematekotan, ia nahitaezkoak dirudite, gauzak diren bezala, *Kristauak sozialismoaren alde* taldeak.

Gauzatxo bat geratzen da: taldeok hemen luketen eginkizuna. Kalendarioak hemen 1976 seinalatzen du. Adibidez, *Kristauak sozialismoaren alde* taldeek, beste leku batzuetan, kristaua sozialista izan litekeela, erakusten saiatu behar izan dute. Sozialismoa ez dela bekatu. Etc. Nik uste dut, problema haren zentza haundirik ez dute. Apenas izan liteke hori hemengo problema. Halako talde batek problema hemengo problematikaren mailan ezarri beharko ditu. Hemengo kristautasunari eta hemengo sozialismoari dagokion mailan.

Baina luzarora gutiegi izango da *sozialismoaren alde* aritzea. Zein sozialismoren alde, erabaki beharko da. Eta, azkenean, zein Alderdi Sozialistaren alde.

JOXE AZURMENDI

deportes

Jator jantzi
nahi baduzu

kirolak

Avda. España, 4
DONOSTIA

Gure Elizak, zertarako?

(II)

AROSTEGI

duten askatasunaren billa, Kristoren Elizara doaz gizonak.

Españiako legeetan, beste inork baino askatasun gehiago izan du kristau. Elizak. Azken urteetan, estatuko jokabide batzuk, batipat apaizek salatzaren zituztelata, Eliz askatasun hori, Jaunari esker, anitz mugatuta gelditzen. Gogora ditzagun Añoverosi gertatua, apaiz askoren multa eta espetxeratzeak, homiliak zirela eta ez zirela. Elizaren jokabidea bi eratak izan zitezkeen berak gozatzen zuen askatasunarekin: edota, mundu guziaren aurrean, beretzat bakarka ez zuela nahi eta beretzat zuen askatasuna, alde batera utzi, edota askatasun horrekin, ez zutenen alde biziki jokatu. Lehenengo bideari ez ziola eutsi, guziok dakiagu. Elizak izan duen askatasunaz, ez

zutenen alde zenbateraño jokatu duen, ez noakizue epaitzera.

«Berez», Eliza langille Batzar leku izan ezta ere, langilleak Elizan sartze honek, axola haundiko zerbait adierazten digu. Langilleen ASKATASUNEZAREN seinale eta ezaugarri dugu, langilleak Elizetan sartuta beren Batzarreak egiten hau. Benetan, arazo latza honoko hau: Langilleak, lege aldetik, ez dutela beren arazoetarako, inon biltzeko eskubiderik. Horregatik doaz Elizetara. Hemengo Sindikato Bakarrak eskaintzen dizkiela beren biltokiak batzartzeko? Uste duzu, askatasunez eta konpianza osoz, beren eskubideak eztabaidatu eta eskatu ahal balituzte, Eliz aukera egingo luketela gure langilleak?

Batzartzeko askatasunaren eza hau da nerretzat, egitazko arazo beltza. Monen aurrean, Elizan sartu ala ez, Eliza sakratua den ala ez, hutsaren hurrengo arazotxoak direla uste dut. Elizako arazotxo hauei, batzartzeko gizonak duen eskubideari baiño garrantzi eta axola haundiagoa ematezkerok, arrazoi haundiz esan ahal izango digute langilleak: hoiek bereari begiratzen ziotek; besteren eskubide ezak, axola guti hoiei; gaitzontzekoengatik hain axola guti bazale, joan bitez betirako pikutara».

Langille batzarre hauekin, Elizak lohi-tu eta profanatu egiten direla diotenei esango nieke: «Eliz baruan, Bethoven edo Bachen konzieto bat egin daitake eta eliza berean ezin bil giza eskubideak ukatzen zaizkien langilleak? Konzieto batek ez du Eliza lohitzen eta Kristoren irudi diren langille behartuak bai ote? Langille arazoagatik Elizan batzartzea, ez dela normala? Gauza anormala daiteke hori, Elizatik kanpora, askatasun osoz batzartzeko toki NORMALAK badituzte langilleak.

Gure Eliza, zenbat eta askatasunaren babes leku haundiagoa izan, orduan eta maiteago nere begietarako. Noiz ikusiko ote gure Elizak askatasunaren leku bihurturik? Zer gauza ederragorik, gure Elizak egitazko Askatasun leku bihurtzea baiño?

Ez bedi inor izan haserre, langilleak gure Eliz barruan batzartzaren direlako. Bedi haserre gu guziongana Askatasunaren ateak isten zaizkielako.

Badatozela langilleak. Badatozela. Denetatik Eliz barruan sartu dira Gorri-gorriak, erdikoak eta zuri xamarak. Ez datoz otoitz egitera. Eztabaidan, elkar hizketan, bizi-bizi mintzatuz eta tartean takateko gorriaz, langile arazok aztertu eta erabakiak hartu nahiaz Elizaz jabetu dira.

Ontzat haral daiteke langilleen jokabide hau? Langille arazoak aztertze, beren eliz hartze eta jabetze hau, Ongi ote dago?

Sinismendun langilleek batzartzeari Elizan, zuzen eta bidezkoa deritzat. Lurreko arazo guziak ditu kristauak Ebanjelio argiz, argitu beharrezko.

Nahasian, era guzietako, langilleek, sinismendun eta sinisgabeko, bakoitzak bere pentsaeraz, giza lege hutsean langille arazak aztertze lekuare da Eliza? «BEREZ» ez daitezke izan langille Batzar leku, Elizak. Horretarako dira Sindikatoak, Zirkuloak, Kasinoak. Sinismendun eta sinisgabeak honetan batera datoz: Eliza, alegia ez dela otoitz leku baizik. Ez dela, langilleak, beren eskubideak eskuratzeko, azterketak egin eta erabakiak hartze leku.

Noiz edo noiz, kondizionamentu batzuetan, badaitake Eliza Langilleen Batzar leku? Inongo lekutan, langilleek ez dutenean Batzartzeko eskubiderik, hortarako askatasuna iritxi bitartean, guztiz ongi deritzat Elizan Batzartzeari. Zergatik?

Aitziztatik datorkio Elizari ihes leku eta gorde leku izatea. Persegitu guziek zuten beren buruak Eliz barruan gordetzeko eskubidea. Handik inork ezin zezakeen atera eta Eliz barruan babestutakorik, ezin zitekeen bahitu eta detenitu. Ardi galduen antzera inon bildu ezin daitezkeen langilleak, nola ez jaso ez maitekiro Kristoren Elizan? Mutu eta hitzik gabekoen abotsa izatea dagokio Elizari; indarririk, eskubiderik eta botererik ez dutenen oihu eta irrintzi batean bihurtu behar du Elizak; zurrupatu eta explotatuak diren langilleak, Eliz barruan arkitu behar dute kaia eta estalpea. Diru zikiñean oñarritutako gizartean, maitasun eta askatasunaren leku berezian bihurtu behar du Elizak. Maitasuna bakarrik legetzat hartuta, inork ez dio Elizan sartzen denari ez izen ez eta bere pentsaeraz galdatzen. Kanpoan arkitzen ez

Telefonoan:

Urrutiko hitzak eta gizonak

Telefonoaren atzean urrutitik mintzo zaizun adiskidea bakarrik ez da ari. Izkutuko hari eta hitz hoién atzean gizatalde haundia ari da lanean. Eta denak ez dabilta ur-aparretan.

51 langile bidali dituzte, 74 tokiz aldatu eta 124 zigortu, oraindik orain. Hori dela eta batzarrea egiteko eta kalean, sailean, beren haserrea agertzeko baimena eskatu zuten zigortuek ekainaren 11-an. Azpeitian 21ean egiteko asmoa zuten, Donostian berriz, 22an.

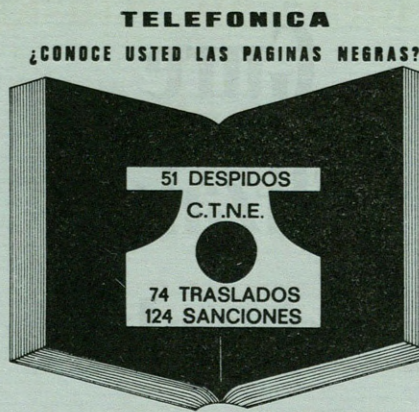
Ez zuten baimenik lortu. Ekainaren 22an jaso zuten ezezkoa. Bi arrazoi hauengatik ukatzen zitzaizkien baimena:

1) Zigortuek ekainaren 23an izango duten hauziak manifestazio baketsua gogortu egin dezake.

2) Tartean betiko saltseroak sar daitezke sesioa jartzera.

Baimena ukatu arren Azpeitian eta Donostian telefonikako langile askok egin zuen manifestazioa. Donostian, telefonikak azenidan duen etxeaurrean bukatu zen. Despidoen aurkako eta batasunaren aldeko oihuak egin zituzten. Polizian lanean hasi aurretik sakabanatu egin ziren. Halere, zergatik zebiltzan hala adierazten zuten txarteltxoak banatzen dituztelako, bakarren bat edo beste atxitu zuten.

Donostiako Sindikato etxean batzarrea egin zuten ekainaren 23an, goizeko 10etan, nahiz eta hara joaten baldin baziren kalera

botako zituela enlazeak, mehatxua egin enpresak. Zigortuen alde lekukotza egin behar zutenei ere egin zitzaizkien mehatxurik: enpresaren alde ateratzeko joan nahi zutenei, ordea, erosotasun haundiak agintzen zitzaizkien.

Eguerdiko 12,30etan hasi zen «Magistradura»ko hauzia. Andres Perez Velasco, Sindikatoko Junta-ko idazkaria, Agustin Leiras Barreiro, «Vocal Nacional»a, eta Juan Luis Verao Fernandez, sindikatoko enlazearen, hauzia erabakitzen zen. 34.000 langilerekin batera laneko geldituena egitea zuten hauzigaia. Hoién ondotik Jose M.ª Garcia Caucele-ren hauzia egin zen.

Aretoa gainezka bete zen eta langile askok kanpoan egon behar izan zuen. Barrukoak ere jaso zuten kanpora bidaliak izango ziren desafiorik, enpresaren aldeko lekukoei txistu jotzen zitzaielako.

22 probintzitan 34.000 langilek lana egiteari utzi eta sindikako karguak zituztenak bakarrik zigortzea bidegabekeria haunditza jotzen zuten langileek. Baina enpresak gogor heltzen zion bereari.

Interakoan txistua franko jaso zuten enpresaren alde joan ziren lekukoek. Erabakiaren zai dira zigortutako langileak.

Uztailaren 3an, ibili baketsua eskuindarren erasoaren aurka

Eskuindar itsuek egin mehatxua eta hondamendiaz protesta egiteko baimena eskatu diote Gobernadoreari Antiguako Jakintza, Peña Taurina, Parrokia eta Hauzo Elkarteak. Balentin Angiozar, Frantzisko Epelde, Joxe Mari Altuna eta Frantzisko Parrondok izenpetu dute eskabidea.

IBILIA honela egingo litzateke: Benta Berriti katera eta Matia kaltetik barrena, Kontxatik, Txurruka, Avenida, Guipuzkiako plaza eta Alamedara joko lukete.

Helburua: eskuindar itsuek Donostian eta Antiguan, batipat, egin dituzten okerren aurkako haserrea agertu kalez-kale, ibili bakesuz.

Asmo honen berri ekainaren 23an eman zitzaigun kazetariok. Donostiako hauzo-elkarteak eta kirol eta kultur elkarteak bildu ziren horretarako. Antiguatarren asmo honen alde erabakia hartu du beste hauzoetako zenbait elkarrek: Egiakoek; Donosti-Gain eta «Ur-zaleak»; Loiolako «Danak»; Uliá eta Intxaurrendokoek eta abarrek.

Uztailaren 3an, arratsaldeko 8etan, egingo da ibilaldi baketsu hau baimena lortzen baldin bada, behintzat.

Antolatzaileen hitz batzuekin emango zaio hasera ibilaldiari.

**aurrezki kutxa
ziurtasuna
eta geroa**

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL
DE PAMPLONA**

Iruñeko Euskal Herriaren Adiskideak

ekainaren 13ko batzarrean

Nafarroaren izaerari, hazkunderi, ekonomiari, kulturari, hizkuntzari eta gizarte aldaketari dagokionaz eta Euzkadiaren parte izateko nafarren gogoaz bat eginik, Euskal Herriko beste senideekin harreman estuagoak izan nahia du gure Elkartek, denok batera ditugun helburuak lortzeko.

Nafarroa izan ezik, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaia hondatu zituen 1876garrengo ekainaren 21eko Foru deuseztapen Legea azpimarratu nahi genuke.

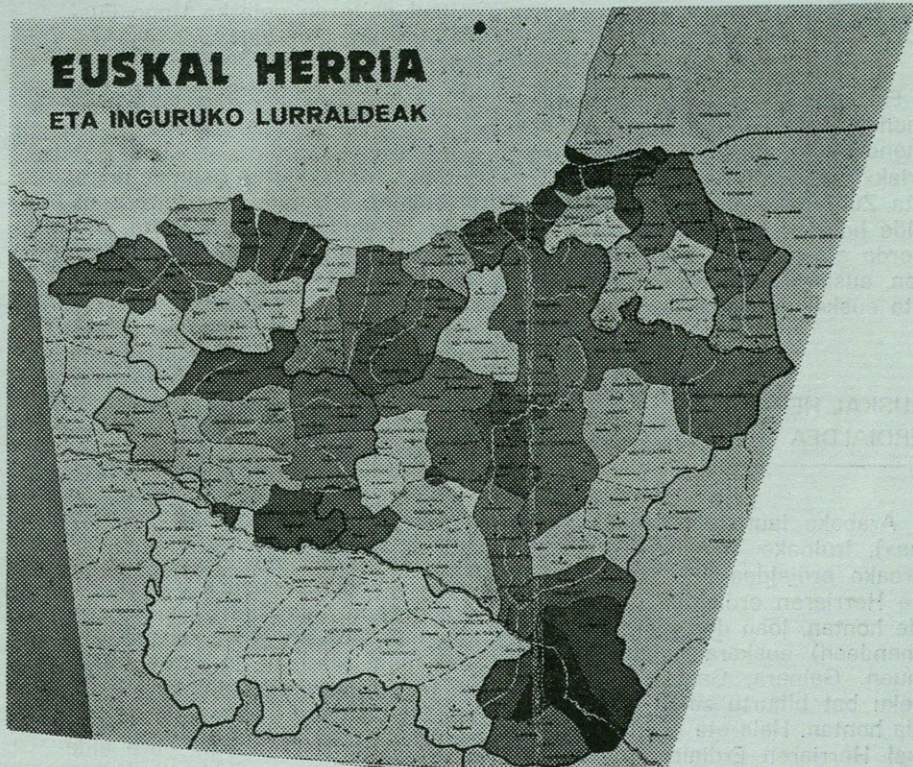
Gertaera hura gogoratzea eta foruen eta euskal sendietasunaren aldeko aitorra egitea eta galdutako askatasuna lortzeko ametsa berritzea ohore haundizat dugu, nafar garez.

Bergarako udala aintzindari dela, Araba, Gipuzkoa eta Bizkaiko udalak Foru-Eskubideak itzul erazteko egiten ari diren lanean nafarrok ez gaitezke bazterrean gera.

Herri baten kultura eta izpiritu, inolaz ere ezin uka dezaketen une jakinetako tratuek, ez daitezela herri horren giza-sustrai sakonak desegiteko aitzaki izan.

1515garrengo ekainaren 11an, Burgosko gorteetan, Gaztela eta Nafarroak izenpetu zuten ituna bete dadila eskatu behar dugu, euskaldunok: LA INCORPORACION DE NAVARRA A LA CORONA DE CASTILLA FUE POR VIA EQUE-PRINCIPAL, RETENIENDO CADA UNA SU NATURALEZA ANTIGUA, ASI EN LEYES COMO EN TERRITORIO Y GOBIERNO.

Gure Nafarroari dagokionez haxe eskatu genion Juan Carlos, Espainietako Erregeri, 1975garrengo abenduaren 19an: REINTEGRACION DE LOS FUEROS DE NAVARRA VIGENTES HASTA 1839, ADECUANDOLOS A LA REALIDAD SOCIOPOLITICA ACTUAL,

Azkenik haxe agertu eta eskatu nahi genuke, eskubide osoz:

—1839garrengo urriaren 25eko legearen aurretik zituzten Foru-eskubideak bihurtu Araba, Gipuzkoa, Nafarroa eta Bizkaia.

—1931garrengo ekainaren 14ean euskal udalek Lizarran onartu zuten Estatutoan onarriturik autonomia-estatuko bat antolatu, foru-antolamendua gaurkotuz.

—Euskal Herrian nor direnen esku izango litzateke proiektua egitea.

Eskubide hauek beharrezkoak eta utziezinezkoak dira. Eskubide hauek ez dira sekulan ukatzen eta galtzen, nahiz eta bien bitartean beste edozein tratatu egin.

Iruñeko Euskal Herriaren Adiskideak deitu elkarteak Iranzu Monastegian erabaki duenaz bat egin dezatela eskatzen die Nafarroako Udalei eta herrietako erakunde.

Iranzun 1971.ekainaren 13an.
**IRUIÑEKO EUSKAL
HERRIAREN ADISKI-
DEAK**

IPARRALDEA EDO ATLANTIK ALDEA

Eskualde hau Bizkaia, Arabako mendialdea, Gipuzkoa, Nafarroako mendialdeak eta «Ipar Euskal Herriak» (Lapurdi, Nafarroa Behere eta Zuberoak) osatzen dute. Eskualde hontako paisajea antzekoa da: berde eta menditsua. Lurralde hontan, euskara «sendoturik» dago, bai eta euskal dinamika eta gogoia ere.

EUSKAL HERRIAREN ERDIALDEA

Arabako lautada («llanada alavesa»), Iruineko «cuenca» eta Nafarroako erdialdea edo «media», gure Herriaren erdialdea dira. Lurralde hontan, joan den mendean (XIX. mendean) euskara galdu egin genuen. Gainera, Gasteiz inmigrazio leku bat bihurtu zaigu azken bolada hontan. Hala eta guztiz ere, Euskal Herriaren Erdialdea euskotarra xamar darrai. Gasteiz eta Iruine-Burletan (Burlada) euskal «uharte»-ak aurki ditzakegu.

HEGO EUSKAL HERRIA EDO ERRIOA-ERRIBEHERA

Hau da egiazko Hego Euskal Herria. Biztanleriaz Euskal Herriaren % 15, eta luzeabaleraz % 40, zenbaki borobiletan. Hemen, Erdi Harroan edo, euskara galdu egin genuen. Dena dela, guk ezagutzen ditugun lehengo euskal hitz idatziak, Errioxan idatzi ziren.

Euskal Herriaren ipar eta erdiko lurraldeetako giza problematik handiena, erdal etorkinak dira (Bai Penintsula Iberikan eta frantses aldean ere). Bestaldetik, ez zaigu ahaztu behar Enkartazioetan, Bilbo Handia, Arabako iparralde (Legutiano-Aramalo kenduz gero), Nafarroako Erronkari, Saraitzu, Aoitze, Iruineko «Cuenca», Baiona aldea eta Zuberoan, euskaltasuna larri-larri dagoeila.

Baina lurralde hauk «euskaldunak» edo euskotarrak kontsideratuak dira eta, nolabait, gure euskal dinamikaz gero eta gehiago influentziatuak daude. Bertako jende jato-

rra, bere meduaz, euskotarra bai da. Itzul gaitezen egiazko Hego Euskal Herriara. Zer gertatzen da Arabako Errioxa, Logroinu probintzia eta Tafailatik Monteagudoraino eusko lurraldeekin?

Hau Ebro hibiaren mundua dugu, erromatar, bisigodu, mairu eta juduez influentziatua. Erdal jota, morisko usainekoa, gehiegi entzuten da bazterretan oraindik. Hegoaldean, jota, antieuskaltasunaren «bandera» bat da. Bai, jota herrikoia da, askotan edertasun eta indar aparta du. Nik oso pozik entzungo nuke jota on bat... Aragoen, noski. Gainera, jota ez da Hego euskotarren egiazko musik-espresabidea. Hego Euskal Herriaren musika jatorra txistuarena da (ikus Olibako monastegiako harrizko aingeru txistularia). Iribarrenek idatzi zuenez, jota joan den mendean hedatu zen Hego Nafarroan, frantsesada garaietan, hain zuzen Felix Urabayen, erdak nafar idazleak, jotari «plaga de la raza montañesa» deitzen zion.

Erromatarren garaian, gure aldeko Ebroaren ibarra, iadanik «Vasconia» zen. Cascantum (Cascante), Kalagorri (Calahorra), Grakurri (Alfaro), etab., eusko hiriak ziren. Gero, goi aldeko euskaldunek eusko lurralde hau birpopulatu zuten eta Iruineko euskal Erresumari (euskaldunok izan dugun, Historian, euskal Estatu askatu bakarra) lotuta geratu zitzaizkion.

Zoritxarrez, Iruineko Erresumak, Erdi Harroan, Penintsulan, euskal lurraldeak galdu zituen (Durangoalde, Gipuzkoa, Logroinu, Araba, euskal Goi Aragoi...), bere soberania galdu arte (1512). Tamalgarria... Orduan, ba, nor ausartzen da Hego Euskal Herriaren lurraldeak euskotarrak ez direla esatera? Faszistak eta «kastellanista» amorratuak, noski.

Euskara eskoletan ofizialki sar-terakoan, nola erantzungo dute gure Hego euskotarrek (erribeheratar eta logroinutarrek)? Ukatuko ote dute euskara? Penintsulako Euskal Herriaren integrazio orduan, eusko herri bat bezala, zer esango digate gure Hego aldeko senideok? Dirudienez, Logroinukoak prest xamar daude integrazio administratibo batetara iristeko; baina, kultur integrazioak, zer?

Beren aldetik, Nafarroako erribeheratarrak bereziak dira. Azken be-

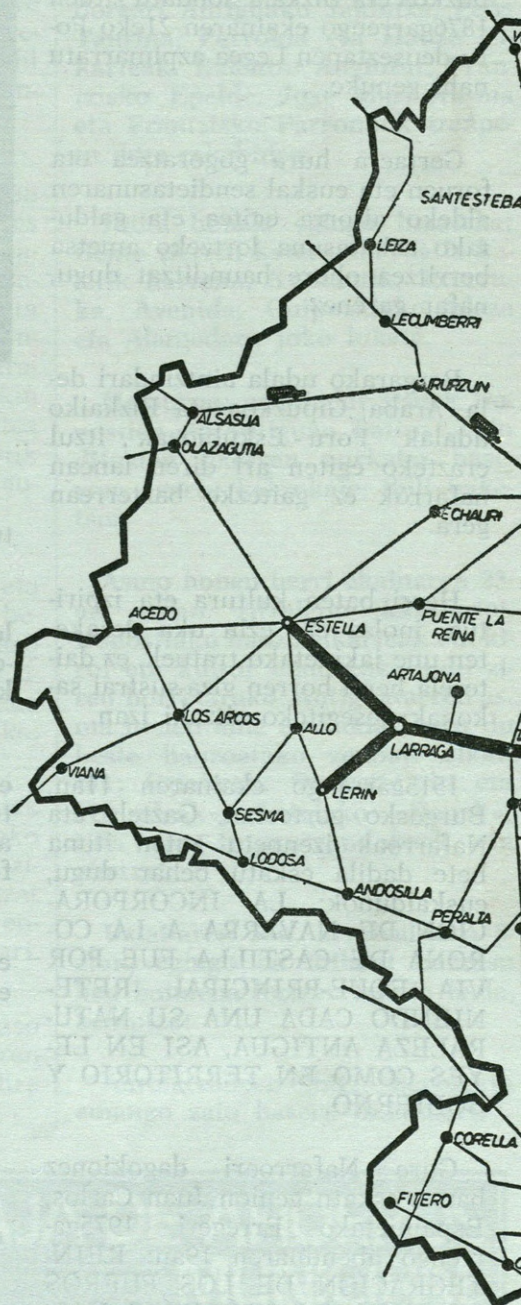
Penintsula Iberikan dag

Herria deitzen diogu. Gure

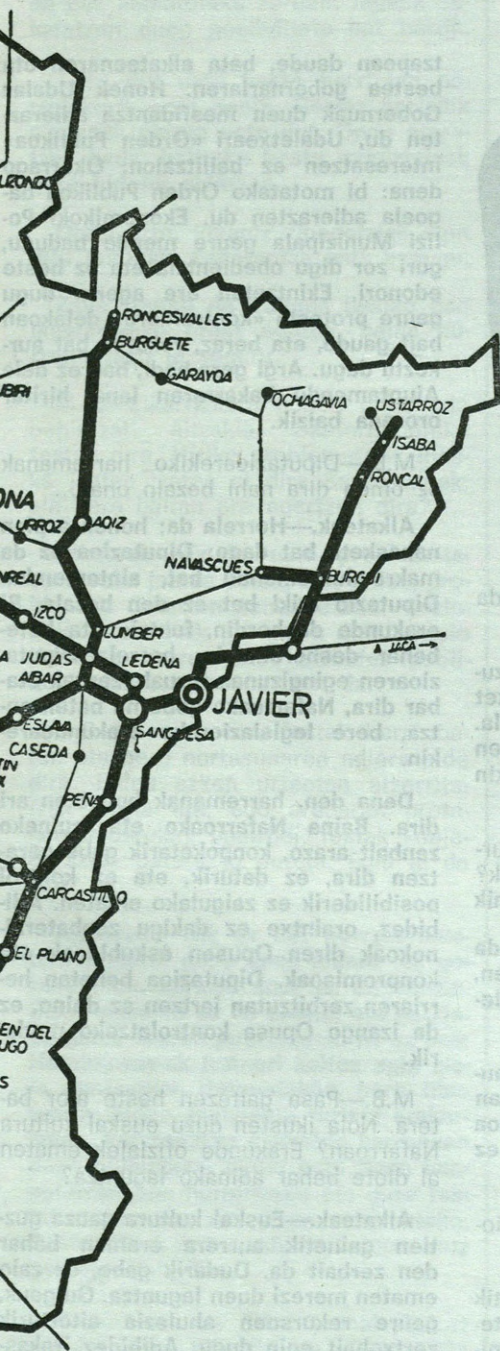
tatupean dugun herrialdea

doren, bereizketa hau zeha

re ustez, gure Herriak hiru

x eskualde ditu:

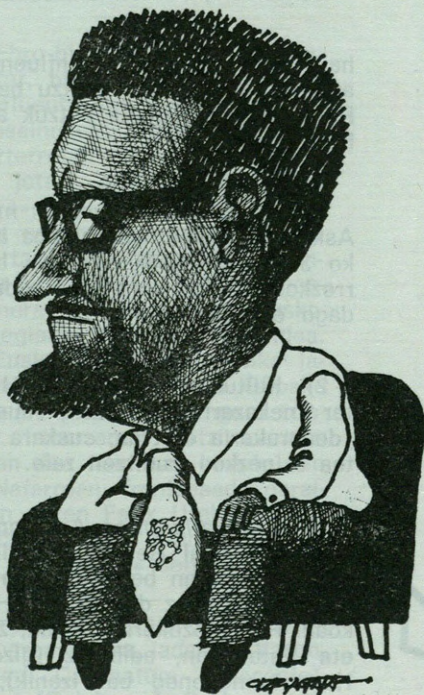

5) *Gerraondoko betiko leloa: euskaltasuna, zertarako? Euskara, zertarako?* Beren amaren bularretik «euskal esnea» xurgatu ez dutenentzat, zaila gertatzen zaie euskaltzaletasunaren alorrean sartzea. Egia esan, zer eskaini digu, orain arte, euskaltasunak euskaldunoi? Noiz-bait G. Arestik zioen bezala: mina eta heriotza.

Aurten, uda hasi da. Euskaradunok, Errioxa eta Nafarroako lehor lurraldeetara, oporketak igarotzera, joango gara. Zer egingo genuke, Hegoaldean, euskaltzaleasuna berpizteko? Jakina, oraingo udal agintari gehienek oztopoak jarriko dizkigute euskal ekintzak aurrera eramateko. Dena dela, bai Erribehera eta Errioxan ere, prezidentzak badira: euskal jaia (dantzariak, abesbatzak, eusko kirolak, etab.) udaldian, non nahi egin dira. Hegoaldeko herri batetan euskaldunen mordoxka dextentea biltzen bada (Haro, Naxara, Sto. Domingo, Kalagorri, Laguardia, Lizarra aldea, Tafaila, Lodoso, Bianan, etab.), zergatik ez eraudako euskal kultur eta folklore asteak, horko jendeari euskaltasuna erakartzeko. Euskararekin lan on bat egingo genuke. Esate baterako, herri horietan euskara batuaren klaseak eman, udatiarrentzat, bertako herriarrei ere dei eginaz. Hego aldeko herrietan, euskal udatiarrek «zelula euskaltzaleak» formatzen badituzte, euskal folkloreakin laguntzaz, euskal kontzientzia berpizteko hasera egokia izango litzateke gero, ofizialki, euskara Euskal Herriaren Hegoaldean sartzeko. Helburu hau lortzeko, indarrak eta eginakiak koordinatu egin beharko ditugu. Honi buruz, Euskaltzaindiak zer esanik badu, bai eta gure izerdi eta patrikak ere.

BIZKAROLAZAGA

Oraindik ez gara guztiz demokratikoak

Javier Erice Cano, bizibidez medikua, izaeraz serio eta zuhurra dugu Iruñeko alkatea. Aiantamenduak herriarenak izan behar luketela ez du inork ukatzen, hitzez bederen, baina ez dira gehienen hitzak ekintzetara pasatzen saiatu direnak. Bakar hauetarikoa dela Erice, esan genezake.

M.B.—Iruñeko Udalak aurrerakoi fama du, besteak baino demokratikoagoa omen da. Horrela al da zinez? Eta zergatik izan da Iruinea urrats berriak eman dituen?

Alkateak.—Ez nuke nik esango guztiz demokratikoa denik, baina bai neurri handi batez, eta orain gutxiagokokin konparatuz ibili dugun bidea luzea izan da, oraindik jomugara iristeko asko falta bazaigu ere.

Prozesu hau orain urte batzu hasi zen. Kontzejal sail batek ekin zion lanari. Frantzian diren «Municipal ekintzarako taldeak»-edo, hoiien antzera hirigintzarako agintea kontrolatu nahi zuten, batez ere urbanismo razionalago bat bilatuaz, egiten ari ziren astakeriekin bukatu nahiaz, espekulazioa eta abar hiritik urruntzeko asmoarekin. Planifikazio saio bat egin nahi zuten.

Lehendabizi hiru besterik ez ziren zinegotzi hauek, baina laster pasatu ziren sei eta bederatzira. Gero udal barrenean gehiengoa lortu genuen eta honengatik nauzu hemen eserita.

Iruñeko herriaren garaipen txiki honen arrazoiak aztertzean elementu asko agertzen da begibistara: lehenengo hiritarrak zinegotzien lana emankorra zela ikusi eta laguntza eskaini zuten; gainera kontuan hartzekoa da, Iruineak azken urte hauetan ezagutu duen industri ugalketa, honek dakarren bizimodu aldaketarekin. Politik mentalizazioa ere arina eta sakona izan da. Bestalde, Prentsa bera, munizipio barruko arazoez interesatu da eta irakurleak interesatu ditu kritikaren bidez.

M.B.—Alkatetzan daramatzazun bost

hilabete hauetan nabarmendu al da ekintzetan zuen aurrerakoitasuna?

Alkateak.—Ez naiz ni horri erantzuteko egokiena. Halere, esan dezaket planteamenduak desberdinak direla. Ohartu gara jestio guztiak herriaren onerako eta herriaren laguntzarekin egin behar ditugula.

M.B.—Zein dira zuen lanerako aurkitu dituzuen oztopo eta mugaketak?

Alkateak.—Garrantzitsuena ekonomik arazoa da, finantziarioa. Diru eza da gure problemarik larriena; bigarren, hauzi guztietara ailegatu ezina. Problema gainezka ditugu.

Guk begi onekin ikusten dugu hauzoetan egiten ari den lana, baina esan nahi nuke hauzategietako biztanlegoa osoa promozionatu behar dela eta ez zati bat bakarrik.

M.B.—Eta Aiantamenduaren funtziorako autonomiaz, zer diozu?

Alkateak.—Ba bai, Gobernu aldetik sarritan mugatu gaituzte. Esate baterako, oraintsu agertu den Polizi munizipalari buruzko dekretoak problema latza sortu du. Ertzainak bi agintari-

tzapean daude, bata alkateenaren eta bestea gobernariaren. Honek Udalaz Gobernuak duen mesfidantza adierazten du, Udaletxeari «Orden Publikoa» interesatzen ez bailitzaion. Okerrago dena: bi motatako Orden Publikoa dagoela adierazten du. Ekonomikoki Polizi Munizipala geure mende badugu, guri zor digu obediencia eta ez beste edonori. Ekintzetan ere agertu dugu geure protesta «kontrafuero» delakoan bait gaude, eta beraz, rekurso bat aurkeztu dugu. Argi gera bedi, hau ez dela Aiantamendu bakarraren lana, hiritar ororena baizik.

M.B.—Diputazioarekiko harremanak ez omen dira nahi bezain onak...

Alkateak.—Horrela da; honen azpian nahasketa bat dago: Diputazioa ez da makro-aiantamendu bat, aiantamendua Diputazio txiki bat ez den bezala. Bi erakunde desberdin, funtzio eta bete-behar desberdinekin: horrela Diputazioaren egingizunak foruak, zergak etabar dira, Nafarroako gobernu baten antza, bere legislaziorako erakundearekin.

Dena den, harremanak hobetzen ari dira. Baina Nafarroako eta Iruineko zenbait arazo, konpoketarik gabe gertatzen dira, ez daturik, eta ez kontrol posibilerik ez zaigulako ematen. Adibidez, oraintxe ez dakigu zenbaterainokoak diren Opusen eskubideak eta konpromisoak. Diputazioa benetan herriaren zerbitzutan jartzen ez deino, ez da izango Opusa kontrolatzeko modurik.

M.B.—Pasa gaitezen beste alor batera. Nola ikusten duzu euskal kultura Nafarroan? Erakunde ofizialek ematen al diote behar adinako laguntza?

Alkateak.—Euskal kultura gauza guztien gaintik aurrera eraman behar den zerbitzu da. Dudarik gabe, ez zaio ematen merezi duen laguntza. Gu geuk, geure rekursoen ahulezia aitorturik zertxobait egin dugu. Adibidez irakasle, maixuen oposizioan euskarari inglesa, frantsesa eta beste hizkuntza

guztiei baino puntu gehiago ematen diogu. Bestalde haurteindegirako proiektu abaratsa dugu: eta batzu bilin-gueak izango dira.

Aurrera doa, era oso probetxugarri izan daitekeen proiektua: ikastola munizipalarena: orain arte ikastolak partikularren eskuetan egon dira (eta daude). Pentsatu dugu, erakunde ofizialek ere badutela zer esanik arlo honetan.

Iruñean gaurkoz hiru ikastola ditugu, eta gauza jakina denez, demanda izugarria. Hau nolabait konpondu nahiaz, orain hiru hilabete, gurasoak etorri zitzaizkidan aterabide baten eskean. Eta erdal eskola bat, euskal eskola bilaka zitekeela ikusi genuen. Hau ez da guk asmatutako zerbait, legeak eskaintzen duen posibilitate bat baizik.

...Ez, dut uste beste herrietan horrelakorik egin denik. Gerraz geroztik aurrenak garena uste dut. Ondo ateratzen bada, baliteke beste munizipioak gure bidetik abiatzea.

Orain arte, Etxaniz zinegotziak egin ditu jestioak. Esperantza onik badugu.

Zaila izango da Irailean hasiko den ikastarorako prest egotea, baina hurrengorako ia seguru.

M.B.—Elkarrizketa honen gaia, edo behintzat, aitzakia, Sanferminetako festak dira. Hiriko problemetatik iheska joatea izaten al dira Sanferminak, ala bere baitan ere agertzen dira?

Alkateak.—Ez dut uste, problemetik iheska joatea denik, bai, ordea, problemek dakarten tentsioetatik. Sozio-lijoko aldaketak gertatzen dira tentsio ihesketa horretarako: adibidez publikoki mozkortzea onartzen da...

M.B.—Nere ustez, festak herri baten eta bere nortasunaren adierazpide dira. Baina azken urteotan atzerritarrak direla eta, edo ardoaren protagonismoarekin, badirudi, festak «degenerazio» batera jo dutela. Egia al da hau?

Alkateak.—Nik ez dut horrela ikusten. Dударik gabe dena aldatu da, gorabeherak, garaiak, inor ez da berdin. Baina mamian ez da aldatu, eta gutxiago galdu festen jatorrasuna. Ni ez naiz Hemingway-ek Iruineri kaltea egin zio-la pentsatzen dutenetakoa, bere liburuaren bidez, hainbeste turista erakartzeari. Pertsonaren eskubide barrenean dago bidaiatzea. Gutxi egin dugu kanpotarregana hurbiltzeko eta gure festak sakonean zer diren adierazteko. Sanferminak ardoa edatea baino askoz gehiago dait dira.

Hauze izan da Erize jaunak Z.A.-ri eskaini dion elkarrizketa. Gauza eta arazo asko geratu da paperetara irten gaberik: Opus, Foruak.

Hizkuntzalaritza eta literatur mintegia (U. E. U.)

Andolin EGUKITZA

Aurreko zenbaki batetan «pedagogi-mintegikoek» egin zuten legez, eta aldez aurretik esanda zegoen bezala, Juan Antonio Letamendia eta biok pentsaketan ibili eta gero, bai eta handik eta hemendik segada botatzen aritu ondoren ere, honako egitarau hau gertatu zaigu izenburuan jarri dudana gure mintegi honetarako:

—Agorrilaren 16an, astelehenarekin: «Hizkuntzalaritzazko euskal hiztegia» Juan Antonio Letamendia zuzendua.

—Agorrilaren 17an, asteartearekin: «Euskal fonologia eta transkribaketa fonetikoak». Honetan Michel Murgiar-tek eta Andolin Egukitzak edo hartuko dute parte (Azken honena ez da seguru).

—Agorrilaren 18an, asteazkenarekin: «Euskal Textuazterketa». Mintegia Guadalupe Artola zuzendua izanen da «Kamusarriren olerkigintzaren zenbait ezaugarri» deritzon lana aurkeztuko digula. Jose Antonio Muxikaren lan bat ere irakurriko edo egingen da: «Tartasen Ontsa»-ren alderdi estilistiko batzu.

—Agorrilaren 19an, ostegunarekin: Ibon Sarasolak zuzendurikako mintegia «egungo euskal literaturaren problematikaz».

—Agorrilaren 20an, ostiralararekin: «Euskal atlas linguistikoak». Alfonso Irigoienek eta Michel Murgiar-tek edo

parte hartuko dute. Agian beste norbaitek ere.

—Agorrilaren 21an, larunbatearekin: «Euskal hizkeren azterketa, Lekeitioko eta Motrikuko hizkerak», Mara Salinas-ek eta Joxe Agustin Harrietak zuzendua.

—Agorrilaren 22an, igandearekin: guztiokin batera Zuberoarako txangoa.

—Agorrilaren 23an, astelehenarekin: «Euskalkien gramatika gonbaratiboa» (hizkuntza literaria). Txillardegik zuzenduko du mintegi hau.

—Agorrilaren 24an, asteartearekin: Xabier Kintanak «Kartveliar hizkuntzen egoeraz» mintegi bat zuzenduko digu. Mintegi hau sartzeko arrazoinik garrantzitsuenetariko bat Georgian orain guti dela sorturiko «euskal katedra» dugu.

—Agorrilaren 25an, asteazkenarekin: Lexikografiako mintegi bat. Margari- ta Ricak bere tesi tipia aurkeztuko digu, hots, «Frantziako Lehen Errepublikaren euskal hiztegi politikoa». Agian beste norbaitek ere parte har- lezake, hala biz.

—Agorrilaren 26an, ostegunarekin: Koldo Izagirrek «Euskal poesiaz» min- tegi bat zuzenduko du. Oraindik ez dugu nola pentsatu.

—Agorrilaren 27an, ostiralararekin: Aita Larzabalek «Antzerkigintzaren tek- nikaz» egingen du hitz eta gero beste batzuen artean honako hauek parte hartuko duten mahain inguruko elkar- rizketa bat moldatuko da euskal tea- troaz: Piarres Larzabal, Joseba Irazu eta oraindik mintzatu ez garen arren behar bada Iñaki Beobide eta Patri Ur- kizu behinik behin; hala espero dugu bederen.

Ez dago esan beharrik nahi duen guztiak parte har lezakeenik, eta bere lanak aurkez litzakeenik. Etor eta lana presenta besterik ez. Hemen egin du- guna ez du bideren marka besterik izan gura. Bestaldekik bete nahi ukan dugun helburua egun bakoitzean gai monografiko bat erabiltzearena izan da, h.d., gai horretaz egin denaren be- rri, egin behar denaren eta zelan egin behar denaren zerbait jakiteko asma- tu ditugu. Tira ba, denok parte hartzen badugu behintzat agian lortuko dugu.

ALONSO

Avda. Carlos III, 30 - M. Azpilicueta, 16 - Blanca de Navarra, 10
Telf. 23 20 72 Telf. 25 07 88 Telf. 21 33 28

I R U I Ñ E A

didó

K I D E

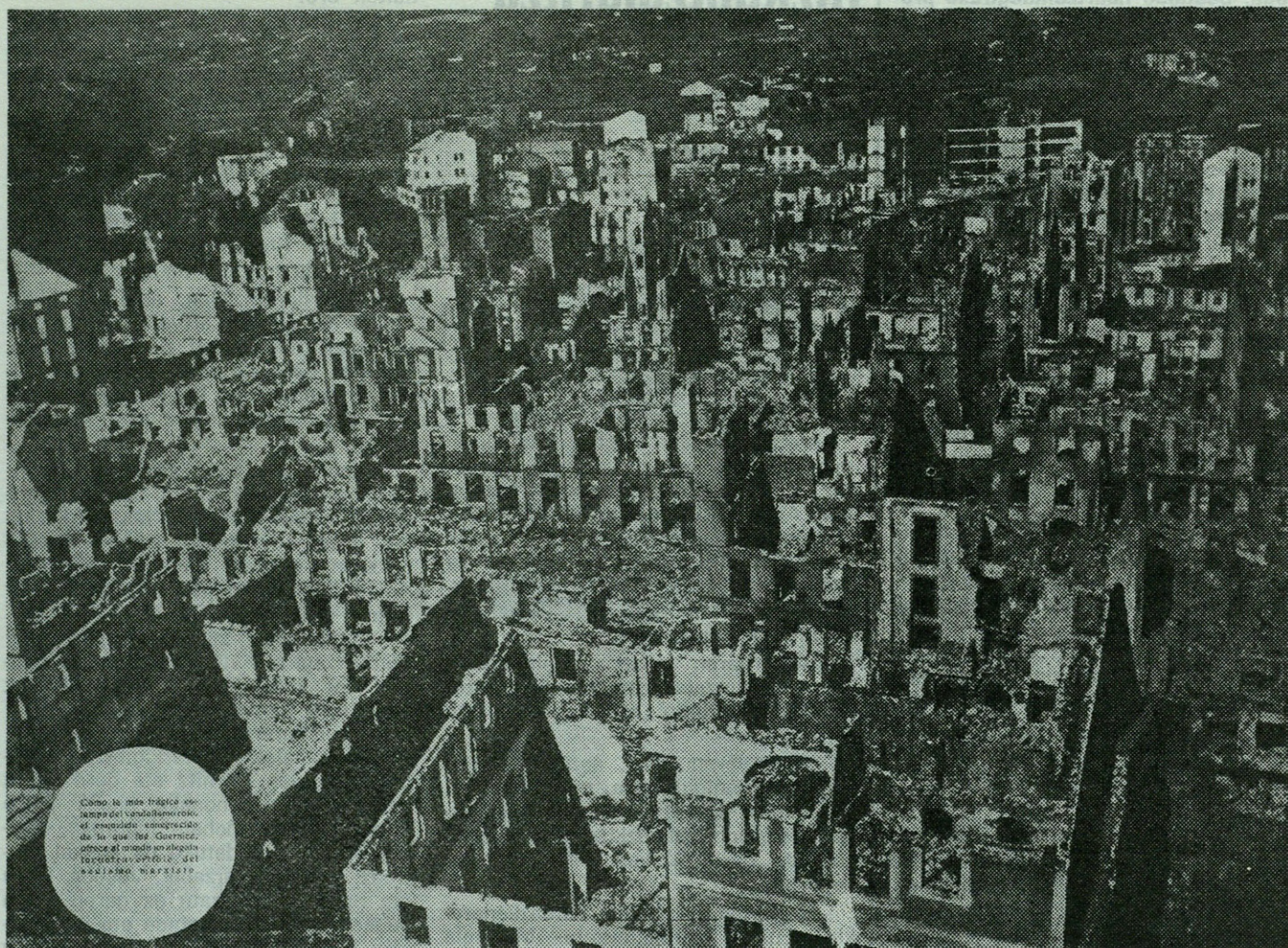
HEZIKETA JOSTAILLUAK — ESKULANETARAKOAK

IRAKASKETA GAIK

Gorriti, 27

I R U I Ñ E A

Urrut.: 23 35 14

Como la más trágica memoria del siglo XX, el bombardeo de la que los Guernica, ofrece al mundo un ejemplo de destrucción y dolor.

GERNIKA NORK?

GARBITZEN EZ DEN HAUZIA

«EL DIA EN QUE MURIO GUERNICA» deitu liburua heldu zen nere eskuetara. Nahiz eta berrogei urte igaro triskantza hura gertatu zela interesgarri zitzaidan liburua, gai bizia eta eztabai-dagarria bait zekarren.

Gizon eta euskaldun naizenez eta hondamen haren lekuko izan nintzelako ere interesgarri zitzaidan. «Quiero morir por algo» liburuaren egilea naiz. Egia bakarrik esaten saiatu nintzen. Gertaera hartaz arduratzen diren guztiek balio handia eman zioten nere iekukotasunari. Lehen aipatu liburuaren egileei bost axola zaiela badirudi ere ohar batzuk egin nahi nizkieke.

Liburuaren azalean haxe jartzen du:

«...la obra puede arrojar luz sobre la controversia, ya

»que hace una exposición objetiva de esta tragedia, »durante largo tiempo mal comprendida.

»Churchill definió la acción como "un horror experi- »mental", e Hitler consiguió evitar una investigación »internacional, y la KGB soviética tergiversó los he- »chos con fines propagandísticos».

Liburu askoren iturria aipatzen du, baina nererik ez du aipa- tzen. Sinestekoa ere ez da hori ahaztea. Gertaera hartaz zer- bait badakidala uste bait dut: haseratik bukaeraino jasan nuen bonbardeoa, neure begiz ikusi nuen hango triskantza. Gudalos- tearen agintari nagusi neu nintzen, gainera, egun hartan. Aitor- ezinezko asmo txarrez zikindu izan da egia. Egia hori garbitu nahi nuke, beraz.

«El día en que murió Guernica» liburuak ez du gertatutakoaren berri ematen. Basakeria batean, gertatutako basekeria batean, oinarritutako eleberria da, nobela. Gertatutakoa ez daiteke uka. Ez da burubero batek asmatua. Gerrako partea bezala eman zen bere garaian. «Noiz», «nola», eta «non» gertatu zen esatea ez da aski, ordea. Gertaera haren zatirik haundiena falta da oraindik. **Nork egin zuen?** Norbait eginak izan ohi dira okerrak. Eta honetaz, aipatu liburuak, ez du ezer txo ere esaten.

Liburuaren egileek dioetenez hilabete luzetako lan neketsua izan da liburu burutzea. Bi iturritan aurkitu dituzte berriak: 1) egun hartan Gernikan gertatutakoaren lekuko direneta; 2) «Legión Condor»etik bizi direneta.

Liburuaren egileak bezala nik ez dut Alemaniako gerra-artxiboetan ibiltzerik izan, zoritxarrez. Halere zerbait erantsi niezaiokeela uste dut liburuari.

Batez ere bonbardeoa ikusitakoak dioetena aztertuko dut. Horretan, bai, inork baino gehiago dakidala.

Bonbardeoa jasan zutenek omen dioetena bezala hartu behar baldin badugu «Legión Condor»eko gizonak dioetena liburu nobela bat besterik ez da, egiazko gertaera batean oinarritzen den nobela bat, ez historia bat. Ez dut beste biderik, zoritxarrez: ez nezake egiazko historiatzat har. Zutik egoten ez den egia xankame asko da liburuan.

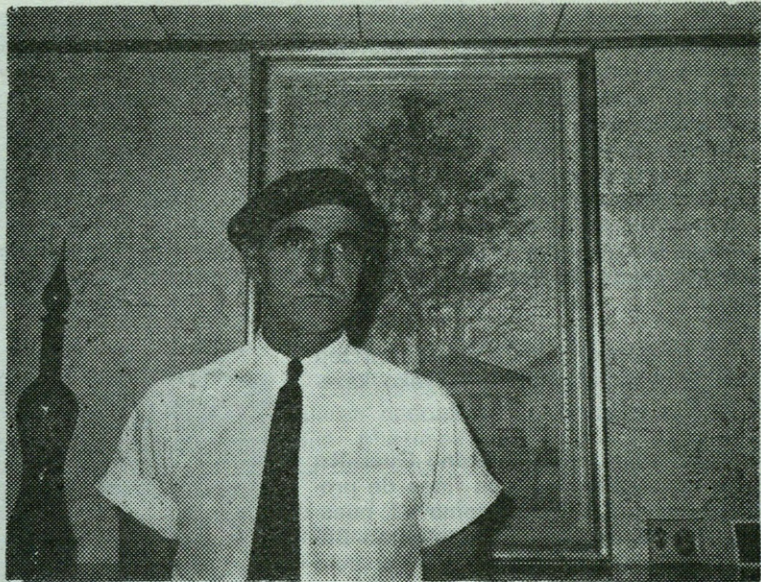
Esate baterako, Herriko militar-agintari nagusia, Jon Beistegi, «Loyola» gudari-taldearen komandantea, zela esaten du liburuak. Gudari-talde hau eta bere guda burua Mañariako frontean ziren, egun hartan.

Gernikako jendea hainbeste izutzen zuen Gandarias teniente sutua, berri, sekulan ez zen «Loyola» gudari-taldean izan. Eta Merced komentuan gudari-taldearen ofizinak bakarrik zeuden. Horko buru Jesus Segura tenientea zen. Bainan ez zuen plazako agintarik.

Plazan agintea zuen bakarra «Zarragoitia» konpainiako «Saseta» gudari-taldearen kapitana zen. Horren gainetik ez zen inortxo ere. Eta hori neu nintzen.

Aipatu Gandarias teniente xelebre hark Galdakaoko Koartel Generalera «aparatos de caza y protección antillera» eskatu omen zituen presaka batean. Ikusiko zela erantzun omen zioten.

Ez liburuaren egileak asmatutako Gandarias tenienteak eta ez beste inork eska zezakeen honelako hegazkinik. Horren inozorik ez zen han. Biz-

Jose Eiguren jauna Gernikako Arbola zaintzen

kaia guztian honelako hegazkinik ez zela ondo genekien denok.

Faustino Pastos ere azaltzen da liburuan. Zarragoitia konpainiako sargentoa zen. Ametralladoraz tiratzen alfer alferrik ihardun zuela egia da. Baina ez handik bonbardeorearen argazkiak ateratzen aritu zela, urrutixko bait zen herritik. Ametralladorab batera duen argazkia neuk aterea du. Baina ez Gernikan. Elgetako Intxortan atera nion askoz lehenago.

Liburuaren 217. orrialdean dioetenez nazionalak ez omen zekiten «Unceta» harma fabrika han zegoenik. Gezur haunditxoa sinesteko. Fabrika hau aspaldikoa zen. Txikitu ez bazuten, edo osorik hartu nahi zutelako edo bestela herri bera txikitu nahi zutelako, ez zuten txikitu.

Augusto eta Luis Unzeta anaiek, trenaren geltokira bidean, kontatu zaurituez eta hildakoez ari zaigunean 200 baino gehiago zirela esaten digu. Ez da egia. Zabor piletatik atera genituen hilak oso gutxi izan ziren, baita zaurituak ere. Zabor mendia zen Gernika. Zaborpean ehortzirik zen jendea. Zabor piletatik aterako zituenik ez zen orduan han. Inork ez daki bonbardeo hartan bizia galdu zutenak zenbat ziren. Zaborrak kentzen eta presaka etxeak jasotzen ihardun zuten Nazionalak bakarrik dakite hori. Baina ez dute esan, ez komeni nonbait...

Ilundutakoan heldu ziren Bilbotik bonberoak. Baina ezer gutxi egin zuten, ez bait zen urik. Ubide guztiak puskatuak ziren. Gudariak pertzekin sua itzaltzen aritu zirela ere ez da egia, pertza hutsez ez bait da ezer itzaltzen. Urik ez zelako kiskali zen hurrengo egunean jabearen aurrean «La Taberna Vasca» ere. Ez zen bonbardeoko egunean erre, beraz, liburuak dioen

bezala, 229. orrian. Bermeo bidean zen Agustinoen komentuak ere ez zuen paperak bezala su egin eta han genuen kuartela ere ez zen suz desegin. Urteetan zutik iraun zuen, orduko suaren oroitzapenez edo, azkenean suak erre bazuen ere.

Honelako zenbat! Irudimena asmatutako zenbat honelako ipui ez da agertzen liburu honetan! Irakurgarria da, noski. Baina ez da egiazko historia.

Ezagutu eta bizi izan genuena hain arin eta hain alderantziz kontatzen baldin badu «Legión Condor»ek esaten dioena ere berdin kontatuko duela uste izatekoa da. Zein asmoz idatzia da, beraz? Dirua egiteko asmo hutsez? Badaiteke. Egia izkutatze asmoz ere idatzi zitekeen, ordea?

Gernika ez zutela euskal gudariak txikitu mundu guztiak badaki, gaurregun. Baina nor izan ziren hondamendia hura egin zutenak ez da argitu nahi. Hilak dira honez gero. Baina beren gorputzekin batera harlanduzko hilibietara eraman zuten egia lurgainera dezagun.

GERNIKAZ IDATZITAKOAK

Manuel Aznar-ek 1940garrean idatzitako «Historia militar de la guerra de España» liburuak honela dio 406. garren orrian:

«Los "Flechas Negras" ocupan fácilmente Lequeitio y el día 28 por la tarde, las vanguardias han alcanzado las primeras casas de Guernica, que arte incendiada por unos Batallones de dinamiteros asturianos».

Luis Maria Lojendiok, «Cuartel del

Generalísimo»ko berri-emaleen buru izan zenak eta gaur «Valle de los Caídos»en nagusi denak, honela dio «Operaciones militares de la guerra de España» liburuan:

«...y el día 29 las del Coronel Alonso Vega liberan Guernica, mejor dicho, los restos de Guernica, destrozados por el incendio y la dinamita de los marxistas desmoralizados en su fuga».

1937garrenean beste hau aitortzen zion Francok «United Press»eko kaze-tariari:

«Los rojos destruyeron Guernica premeditadamente y con fines de propaganda. Un Ejército como el nuestro, que conquista ciudades como Bilbao sin disparar sobre ellas un solo cañonazo, es lo bastante para poner coto a esa difamación».

1938garrengo hitzaldi batean hauxe aitortu zuen Francok:

«No pueden evovar la Patria los incendiarios de Eibar, los destructores de Guernica, los anarquistas de Canigas de Onís y los de tantos otros modestos pueblos de nuestras tierras cantábricas».

1948garrengo urriaren 14ean, berriz, beste honako hau:

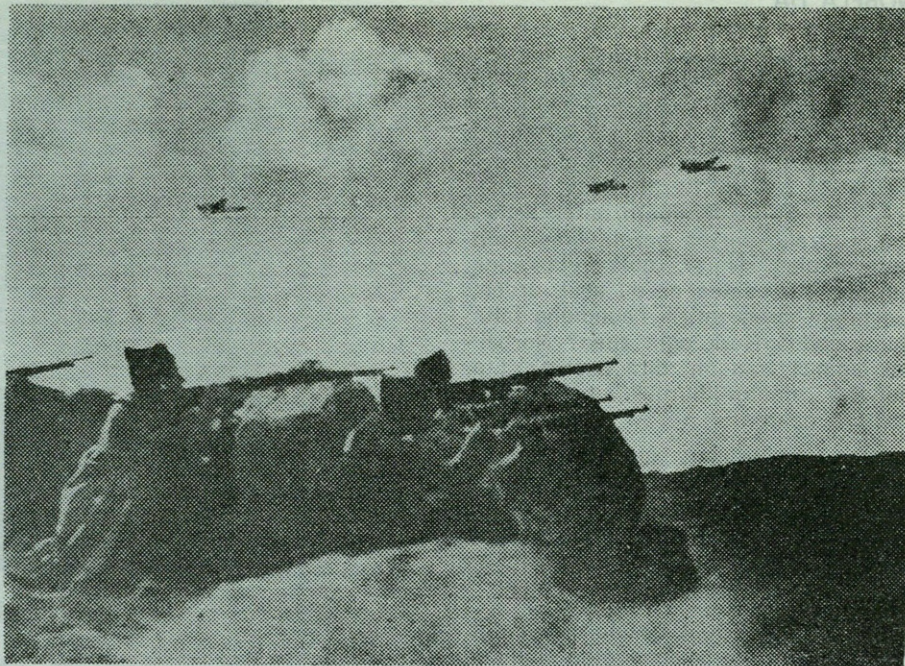
«...lo mismo ha sucedido en Guernica, tras haber sido incendiada y destruida por los propios rojos, en su furia destructiva, de lo que quisieron culpar a las escuadrillas nacionales. Tras de aquel fuego intencionado se levanta una nueva Guernica, que es la más hermosa villa de España».

BESTE URRAST BAT

Gauregun honelakorik esatea ez da inor ausartzen. Bestalde, inork ez du hauzi hori garbitu nahi.

Gernikako bonbardeoaz kontu polita asmatu zuen Ricardo de la Cierva idazlie eta «historilariak». Gernikako ez omen genuen euskaldunok txikitu. Zerbait da halere. Alemaniatik Gernikara eta Gernikatik Alemaniara zuzenean etorri eta joan egin zuten alemanek desegin omen zuten. Frankotarrek ez omen zekitan haien asmo zitelen berri. Eta hementxe, hain zuzen ere, da gakoa.

«ARDE GUERNICA» idatzi zuen Vicente Talon-ek, 1970garren urtean. Lehengoak baino zertxobait gehiago esaten du. Alemaniatik Gernikarako joan-etorria ez omen zuten zuzenean egin. Gasteizen omen zuten babeslekua eta «Legión Condor»ekoak omen ziren. Ta-

lon idazlea ere kontuz ari da, badaezpada ere: «Ez Molak eta ez Francok dute erantzunkizunik».

«El día en que murió Guernica» liburuaren egileek ere ez dute hauzi hau garbitu nahi. «Gezurrik esaten ez ausartzea da historilariaren lehen legea; bigarrena, berriz, egia esateko beldurrik ez izatea», Ciceron-ek omen dioenez. Triskantza hura egiteko baimena ala agindua nork eman zuen jakin behar da? Hori da hauzia. Ez da bat ere erraz, noski. Agotza eta gari alea berezi behar dira horretarako, galbahe onean.

Apirilaren 26ko, bonbardeo eguneko, gerterak aipatzerakoan honela dio liburuak, 153garren orrialdean:

«Von Richthofen trató de telefonar al Coronel Vigón —Jefe de Estado Mayor del General Mola— pero le comunicaron que el coronel se había desplazado al frente. Abandonó su oficina y fue a entrevistarse con el jefe español».

La aprobación de Vigón era conveniente para el gran ataque que había planeado Von Richthofen. Sin embargo, no era en modo alguno imprescindible.

Algo después de las once de la mañana, Von Richthofen y Vigón se entrevistaron a solas. Según el diario de Von Richthofen, el lugar de la cita fue «un campo del monte Muchategui».

Los dos hombres estudiaron las fotografías tomadas por los aviones de

reconocimiento y discutieron la situación militar. Posteriormente, Von Richthofen daría la orden de bombardear el centro del tradicionalismo vasco».

Kontaera honek susmo haundiak sortzen ditu. Hitzak oso kontuz jarriak daude, erantzunkizunik frankotarrei ez ezartzeko moduan.

1945garrenean hil zen Von Richthofen, munduko gerratea amaitu eta handik bi hilabetetara Luftwaffe-ko Mariskal izendatu zuen Hitler-ek.

«Durante cinco meses de entrevistas y correspondencia nos permitieron consultar los documentos privados del Mariscal de campo, ofrecidas por la viuda de Volfran Von Richthofen, documentos inéditos, y así lograr un perfecto cuadro de aquel hombre notable por muchos motivos», esaten du liburuak.

Zertxobait garbitu behar da hemen. Ez ditut liburuaren egileak gezurtizat salatu nahi, baina egia garbia ez ote diren esaten ari uste dut.

Von Richthofen eta Vigón koronela, Mola jeneralaren «Estado Mayor»eko buruzagia «Mutxategiko mendian» elkarrekin hizketatu zirela egia da. Gernikako bonbardeoa baino bost ordu lehenago, gutxi gorabehera, hain zuzen ere. «Posteriormente Von Richthofen daría orden de bombardear el centro del tradicionalismo vasco».

Galdera bat bururatzen zaigu: nazi zelaietako mariskalaren egunkanri izkutua irakurri, mariskala hil ondoan, eta elkarizketa hartan hitzegindakoa ez ikustea, ez ote da harritzekoa? Hizketan ihardun eta handik bost ordura

egingo zen bonbardeoz ez mintzatzea harrigarria da. Vigon koronelari ziria sartu bazion egunkarian idatzi behar zuela dirudi. Erabakia astoa bezain grabea zen. Egin behar zen triskantzaz biek bat hartu baldin bazuten idatzi behar zuela dirudi bere egunkari izakutuan. Batak bestearen aitzaki botaz errazago libratzen zen. Hainbeste huskeria idatzi zuenak, nola ez zuen hainbeste hizbide eman zuen gertaera batiaren berri idatzi.

Ez, ez dirudi Von Richthofen-ek apatu gabe utz zezakeenik. Susmo txar hori sala gabe ez nezake utz.

«El día en que murió Guernica» liburuak ez dakar ezer berririk. Nork agindu zuen txikitze? Mixterio bat da. Eta liburu honek ez du ezer argitu.

HAUZIRIK EZ GARBITU NAHI

Gernika txikituaren argazki beldurgarri bat ikusi nuen orain dela urte batzuk. Amorratzioz eta negar-malkoz bete ziren nere begiak. Donostian argitaratutako 1937garren maiatzaren argitaratutako VERTICE N.º 2 deitu aldizkarian zetorren. Baina surik haundiena azpian ipintzen zuenak eman zidan. Hauxe zioen:

«Como la más trágica estampa del vandalismo rojo, el esqueleto ennegrecido de lo que fue Guernica ofrece al mundo un alegato incontrovertible del sadismo marxista».

Honelako astakeriarik, gaurregun, inork ez du idazten. Baina, bestalde, inork ez du zilipurdika erori nahi hain

irristakorra den hauzian. Inkisizioaren galbahean geratuko den beldurrez ihesegiten zaio arrisku horri. «El día en que murió Guernica» liburuak, ez ukatu eta ez baieztu egiten du. Ez du zezen hori toreatu nahi. Huskeriak dotoretu eta borobiltzea nahiago izan du giharrean haizkora sartzea baino. Liburuaren salmenta eta diru irabazia salbatzea nahiago izan dute egileek. Nahiz eta erdizkako egiez gezurra sinesteko bidea eman irakuleei.

Liburua asko saltzeko eran apaitua izan da egunkaritean. Bide batez zenbaiten eskuak garbitzen saiatu dira.

«Unidad»en A.M.-k: «El Mando del Estado Mayor del Ejército Nacional solamente creía que las intenciones del citado Coronel eran únicamente volar un puente denominado "Rentería". Por otro lado —y esto lo escribe en su libro— Franco expresó su disgusto a Hitler».

Egia esan behar baldin bada liburuan ez da inoiz «que Franco expresó su disgusto a Hitler» agertzen.

Gordon Thomas-i elkarriketa bat egin zion, Donostian, Maria Fernandez Valles-ek. Egileak honela erantzuten du:

«Franco no sabía lo que iba a pasar en Guernica. Inmediatamente después del bombardeo, a Franco le encolerizó y permitió que Radio Salamanca, por medio de ese general que llevaba toda la propaganda, dijera que los vascos destruyeron su propia ciudad. Y ahí es donde la gran mentira de los archivos de Richthofen puede saberse lo que pasó pública y privadamente en el lado nacional. Públicamente sabemos la actitud de Franco y Mola: «los vascos quemaron Guernica». Pe-

ro en privado pasó lo siguiente: Mola le dijo a Franco, ¿quién ha permitido el bombardeo? Y Franco le preguntó al general Sperrle: ¿Qué ha hecho usted? Franco protestó privadamente a Hitler: ¿Cómo les ha permitido a sus fuerzas aéreas hacer eso? Y Goering respondió: «Usted tenía que estar contento de que hayamos hecho tanto por usted y no diga nada». Honestamente, a Franco no se le puede culpar de esto».

Hau ere ez da liburuan agertzen.

Thomas-ekin izandako mahai inguruaren ondoan hauxe idatzi zuen Puri San Martín-ek «El Diario Vasco»n, 1976garren maiatzaren 18an:

«La Legión Condor casi siempre tenía autonomía en cuanto a puntos a atacar. Estaban pagados por Franco, pero tenían cierta autonomía. En cuanto al bombardeo de Guernica, es seguro que se trató el tema, en una reunión en Burgos, entre altos mandos de la Legión Condor y españoles el día anterior al bombardeo. Pero no se sabe exactamente qué trataron. Solo que Von Richthofen hacía algún tiempo que se había hecho a la idea de atacar Guernica. Es posible que a Vigon no se le dijera todo. Yo no tengo evidencia. Posiblemente Von Richthofen dijo a Vigon que atacaría el puente de enlace entre carreteras y Vigon estuvo de acuerdo. Eso es lo que el alto mando español podía saber, pero no tengo la evidencia de que habla del puente».

Y pregunta el periodista: ¿Pero no es estúpido, además de falto de estrategia en aquellas circunstancias, llenar de bombas sesenta y tanto aviones para tirar un puente? ¿No era notable que las bombas iban a caer en poblado, estando tan cercano? ¿Cómo podía aceptar esto Vigon?

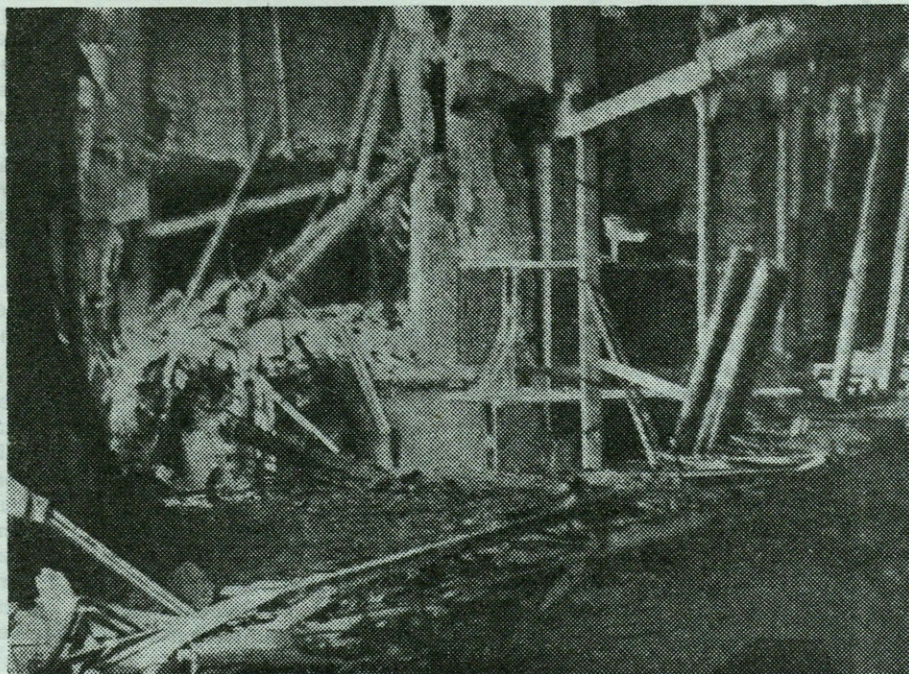
Y el autor contesta: «Sin duda era estúpido aceptar así sin prever consecuencias. Siento que hay gente que sabe cosas, que a mí no se me han dicho, que pueden servir para ampliar y aclarar los puntos oscuros».

Espainian zaila da egia jakitea. Interes haundiak daude tartean. Gordon Thomas-ek berak aitortu zidan, Frantzok eta Molak ez zutela Gernikan geratutako zenaz ezere berririk esatekotan, esan zitekeen esan dena ere.

Bilbori erasotzen hasi aurretik hauxe argitara eman zuen Molak:

«He decidido terminar rápidamente la guerra en el Norte. Los que no sean culpables de asesinatos y rindan sus armas, verán sus vidas y sus propiedades respetadas. Pero, si la sumisión no es inmediata, ARRASARE TODA VIZCAYA».

Joxeba ELOSEGI

Etxe baten teilatua agertzen hasi da, muino baten gainean, zuhaitz artean. Ikastola ari da ikastetxe berria egiten. Urte Berritarako bukatua izango da esan digu Luis Tapia, etxagileak.

Oso beharrezkoa du Lasarteko ikastolak ikastetxe berria. Sei tokitan sakabaturik ditu bere haurrak. Batzuk Usurbilgo Kalexarren, besteak Lasarten bertan, han-hemenka, barreiatuta. Usurbilgo udalari, Mai-Onari, Lasarteko mojei, Rekon-dotarrei Barbe familiari eta abarri gure esker ona agertu nahi genieke ikastolako batzordearen izenean, esan digu Pako Aizpitartek. Izan ere hoiek utzitako lekuetan dabil haur asko. Halere leporaino beteak dira toki guztiak.

—Zenbat haur dituzue?

—E.G.B. mailan 372 neska-mutiko ditugu. Hoietatik 69 usurbildarrak dira; 303 Lasartekoak. Eskolaurrean, berriz, 192 dabilta: 42 usurbildar eta 150 lasartear. 564 neska-mutiko guztira.

—Gero eta haur gehiago sartzen ahal da ikastolan?

—Noski. 103 haur berrik eman dute ikastolan sartzeko izena dagoeneko. Datorren urtean, beraz, 650 inguru izango ditugu. E.G.B. mailan 14 gela izango dira. Azkeneko bi urtetakoekin ez baina beste guztietan bi gela egin behar izaten ditugu adin berninekoe-kin. Eskolaurrekoentzat 7 gela ditugu: 5 Lasarten eta 2 Usurbilen. Eguberrietatik aurrera ikastetxe berrian izango dira E.G.B.ko guztiak.

—Haurrak ugaltzen ari dira eta irakasleak?

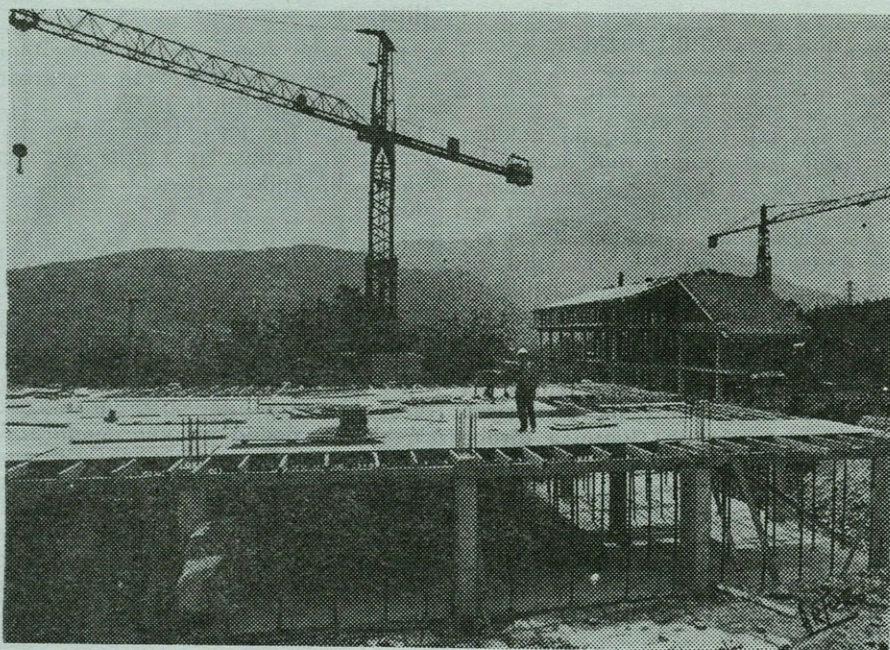
—Gezurra badirudi ere irakasleak sortu egiten dira, handik edo hemen-dik. Maixutza ikasten dutenen artean ikastolarako joera haundia da. Aurten bertan 7 irakasle berrik eskaini digute beren burua talde bezala. Ikasten ari diren garaian, zoritxarrez, ez dute ikastoletan praktikarik egiteko egokierarik. Askotan, zoritxarrez, titulu soil-soila dutenak hartu behar izaten ditugu. Magisterioko eskolan ez bait da euskararik eta euskal kulturarik irakasten. Dena den hutsune hau ere beteko dela uste dugu. Baina bienbitartean ikastolan lanean hasi eta gero bete behar izaten da zulo hori. Gure irakasleak saiatuak dira eta, han eta hemen, dituzten ikastaroetara joaten dira zerbitu ikasi nahian. Eskolaurrekoek berek ere «puricultura»ko titulua atera zuten iaz, isil-isilik eta beren kontura.

—Hezierari buruz eman ahal duzue urrats berririk?

—Denen lana bateratzeko irakasle bat liberatu zen, zuzendari gisa, iaz. Batzordekoen eta irakasleen artean Prontxio Elortza aukeratu zen egiteko horretarako. Inork uste baino premiazkoagoa zen horretaz arduratuko zen bat. Ikastolaren martxa guztiaz, begi-belarri, arduratu behar duen norbait nahitaezkoa da. Sikolo bat ere erdi liberatu zen iaz. Aurten beste zereginik gabe hortara emana izango da Luis Mari Satrustegi. Beronen lanari esker E.G.B. bukatu duen bakoitzari ondoen

LASARTEKO IKASTOLA BERRIA

HERRIALDE

datorrion bidea hartzen lagundu zaio.

—IKASTOLA. gurasoak, batzordea, irakasleak, haurrak, herria, zer lokarri dute?

—Ikastolaren martxan denak parte hartzea nahi genuke. Herrian txertatu eta itsatsitako ikastola bat nahi genuke. Hau dela eta bilera mordoska bat egin zen Batzorde eta Irakasleen artean. «Giza-gintza eta herrigintza ikastolan» deitu helburu eta antolamendua jarri zen martxan Eguberriak aldera. Baina Michelingo huelgak arazo bereziak sortu zituen eta geldialdi bat egin beharra izan da. Denok parte hartzeko bide bat martxan jarri nahi izan da.

—Buruhasterik haundiena, halere, ikastetxe berriak emango dizue noski.

—Batzordeari buruhasterik haundiena, zalantzarik gabe, ikastetxe berriak ematen dio une honetan. Bilera asko, ordu asko eramaten ditu arazo honek. 24 miloiko obra da. Estatuak modu

onean dirua aurreratuko digula uste dugu, «gizarterako interesgarritzat» ezagutuko duela bait dirudi. Bien bitartean Aurrezki Kutxei eskatuko diegu. Lan Kide Aurrezkiak onartua dugure eskaria. Besteek ere onartuko dutelakoan gara. Haurren hezietarako ondoen datorren etxea jaso nahi genuke. Diru asko da eta diruari begiratu egin behar zaio, baina ez haurren hezietarako kaltetan.

—Aspaldiko ametsa egia bihurtzen ari duzue.

—Orain dela hiru urte erosi genituen 15.000 m.² 1.500.000 peztatan. Gurasoen artean bildu zen diru hori. Metro lurra 100 pezta nahiko merke zen. Berehalaxe etxearen proiektora egiteari ekin zitzaion. Lehiaketa Joakin Monterorenak irabazi zuen. Donostia-ko sailak eta baserri lurak direnez ge-

ro, hor ikastetxea egiteko, baimena lortzeak denbora asko eramane digu. Baina obrak aurrera doaz. Presupuestoak eskatu eta aztertu ondoan Luis Tapiari eman zitzaion. Gremio lanekin ere berdinekin egin zen. Ikastolako gurasoen esku geratu dira gehienak. Martxoan hasi ziren lurak urratzen eta Urte Berritarako bukatua izango dela uste dugu.

—Herriz herri dabilen ikastolako haur-taldea ezaguna da Euskal Herrian.

—Algortan, Donibane Lohitzunen, Eibarren, Arrasaten, Azpeitian, Donostian eta Euskal Herriko leku askotan izan da Lasarteko ikastolako taldea. Bixentek eta Felixek ikaragarriko lana egiten dute. Astean bitan 200en bat haur ihardun ohi dira dantza ikasten. Lehen saria, txapelketa askotan irabazi dute. Hoiek moldatzen dute lhauteri taldea ere. 40 neska-mutikok egiten dute jaialdi hau. Ezaguna da Euskal Herrian.

IPAR EUSKAL HERRIA

E.H.A.S. ETA HERRIKO ETXETAKO BOZKAK

Ba du bi urte Ehas deitu alderdi sozialista ari zaigula lanean ipar alde honetan. Orain arte ez du hauteskunde edo bozetan parte hartu. Hemendik aitzina ordea, parte hartzeko gogo badu. Heldu den urtean ditugu herriko etxetako hauteskundeak. Frantses alderdi guztiak oraindik apailatzen ari dira. Euskal Herriko Alderdi Sozialistak ere oraindik nahi du prestatzen hasi. Horra zergatik duen laneko talde berezien xedea zabaldu.

Laneko talde horiek herriko etxetako bozeri buruz muntatuko dira, ideia eta helburu argi batzuekin oinarritat hartuz. Agian, lanean arizan nahi dutenak ugari izanen dira, zeren baita non zer egin.

KULTUR HILABETEA

Izan da segur mugimendu Donibane Lohizunen ekain hontan, kultur hilabetearen kariatara. Kantari egun, dantzari egun, mintzaldi, kantaldi, bertsoaldi eta euskal zinemaren astea, denak frango ederki joan dira.

Hor eman diren hitzaldiek, ez dute behar bada, denek bederen, halako jendalde haundirik bildu. Betiko gaiak zirelako hain segur eta guti edo batez ere, euskal gazteriaren gogokoak. Nornahik ikusi edo entzun duke beste entzulerik bildu dutela Baionako euskal erakustokian eman diren hitzaldiek. Hauek, gutiz gehienak, ezker aldekoak baitziren. Donibane Lohizunen eta Baionan eman diren hitzaldiek ederki salatzen dute beraz zer gai zaion gogoko egungo euskal gazteriari.

LIBURUTEGI, XAHAR-ETXE ETA ESKOLA

Ekainaren hemeretziaren ofizialki es-trenatuak izan dira Urdazuriko lehen mailako eskola berria, Lagun-Artean deitu xaharren etxea eta herriko liburutegi berria, Donibane Lohizunen. Horrelako kasuetan gertatzen den bezala, lekuko jauneria eta frantses administrazioaren ordezkariak elkarrekin ibili dira obra eder horien bisitatzen.

USTEZ ETA CRISTO REY-KOAZEN...

Donibane Lohizunen, bi errefusiatu karrikan zebila gizon bati lotu dira ustez eta «Cristo rey»-ko norbait zen haien barrandan zebilana. Laster kon-turaturik ez zuela deus ikustekorik

haiek uste zuten gerrilleroekin, bere-hala ihesari eman dira, baina frantses polizia ordu erdixka bat berantago bere saretara bildu ditu. Bata Tomas Pérez Revilla eta Manuel Macazaga-Goni bestea. Badakigu zer mehatxuak hartzen dituzten itsas hegiz hontan bi-zi diren errefusiatuek espainol eskuin muturkari ganik. Eta ondorioz beti beldurraren gainean bizi dira. Eta ba-da segur beldurtzekoa dakigularik zer-taz kapable diren.

Biak, beraz preso altxatuak izan di-ra eta Baionako presondegian daude jujamenduaren zai.

Dezagun erran bestalde, Yeu uhar-tetik eskapatu zirenak, bat salbu, orai-nokoa frantses polizia ihes dabil-tza-la.

AURREZKI KUTXEK EZ DUTE DIRU ESKASIK...

Aurtengo lehen bost hilabeteak ezin hobeak izan dira frantses estatuko aurrezki kutxentzat. Zeren atera den bai-no hamabi miliar libera gehiago sar-tu baita! Aitzineko urtean baino % 62 gehiago! Diru bazterte horren arrazoi-nak desberdinak dira: jendeak ez du ekonomia-aren geroa hainbat argi ikus-ten eta diru prestamenak gutitu ditu gobernuak.

450.000 ENPLEGU BERRI, BALDIN...

P.M.E. (petites et moyennes entre-

prises) delako lanetxe arteko eta tti-piak prest dira 450.000 langileren har-tzeko, baldin gobernuak eskutik dauz-kan prezioak libratzen badizkie. Duda-rik ez da, horrelako enplegu sail ba-tek lanketariaren nonbrea edo zenbata ozka eder batez apal lezakeela. Egun-go lanketariaren nonbrea erditan behera eman bailezake.

Baina, gobernuak eskutan duena ez du horrelaxe askatu nahi eta orain ar-tean behintzat ez dute elkar aditu.

LUHUSON ERE BAZTERRAK KEXU...

Ez da egun, bat batean, jauzi den kexua. Aspaldi honetan sortua dena baizik. Zer dela kausa? Herriaren erdi-tik iragaiten den bide nagusia. Bide hau beste bi biderekin kurutzatzen da eta kurutzabide hori gutiz arriskuga-rria gertatzen da. Hilak ere izan dira, bidekurutze horretan aurkitzen diren geldi edo stopak errespetatu ez dire-lako.

Bidetako gidaritzak bide nagusi hori herriaren bazterretik iragan araztea erabakia du. Laborantzako zenbait lur janez, bistan dena. Xede honek ditu bazterrak nahasi herrian. Batzu alde, besteak kontra, eta beren lurretan hun-kiak ez diren gehienak zer gertatuko den haiduru edo beha. Proiektorearen kontrako batasun bat ere muntatua izan da. Herriko alkatea bera buru. Honek geroago bere lehendakaritza utzi du eta protesta gisa kontseiluko bi gizo-nek herriko etxean zeukaten beren karraua utzi dute.

Afera horretan zuzenki sartuak di-renen gogo-bihotzak irakitan omen di-ra. Administrazioak ordea, ez du biho-tzik, gogo-hotza baizik. Halere, gauzak sobera mindu gabe, agian hautsi mau-tsi batetara helduko bide dira.

FRANTSES POLIZIA BURU BATEN BISITA...

Ministro eta lehendakaria beraren ondotik, horra non Pariseko polizia-buruak jauziño bat egiten duen Baio-nako suprefeturaraino. Erdi ixilka ha-lere, jendeak ez dezan sobera jakin.

Bilkura edo billera horretan ibili di-ren solasetarik parte bat bederen ipar alde honetan bizi diren euskal politik errefusiatuen egoerari buruzkoak izan dira. Badirudi hauen zerua berriz goi-beltzen ari ote den. Gutiz gehienak erne ibiltzen ahalko dira. Gauden beha.

GEXAN LANTZIRI

baztán

Berriz ere Baztango dantzariak bi-daia ederra eginik Bizkaiko Durango-ko herrian ari izanak dira, gure dantzak bizkaitarren aurrean erakutsi dituztelarik. Durangoko gazteriak antolaturik ospatu dira herri hortan Hila-bete bateko euskal kulturaren jardunaldiak. Eginak dituzte: hitzaldiak, kantaldiak, bertsolariak eta gauza anitz gehiago ere. Ekainaren 13an zuten Dantzariaren saioa eta hortara gomiatuak izan ginen baztandarrok. Durangoko frontoi ederra izan da baztandarron dantza lekua eta han agertu ditugu gure dantzek duten nortasuna. Jaialdia mutil-dantzaz hasi zen, Muxi-koak, Anarraundi, Tellerin eta Zortzi-koa dantzatzuz. Gero Soka-Dantza neska-mutillik. Ondotik Bizkar-Dantza eta azkenik «Gaite» deitzen diogun inguru-txoa. Gure dantzaldiak arrakasta izugarria ukan zuen, txalo beroak entzun genituelarik. Durangotarren artean egun goxo bat iraganik eta herriko plaza azken dantzaldia eginik, bozkarioz beterik etxeratu ginen.

IKASTOLA

Azkenengo Ikastaroa zuzentasun oso-arekin bururatu dugu eta gurasoak kontent dira. Elizondon Euskal Ikastola sortzearekin batera gauza bat ikusi ahal izan dugu, guraso anitz eta dela beren haurrak euskaraz ikastea nahi dutenak.

Ikastola sortu zenetik sei kurso osoak eginak ditugu:

1970-71. 1971-72. 1972-73. 1973-74. 1974-75 eta 1975-76. Denok dakigu sei kurso hauetan zer lan ederra egin den gure Ikastolan. Haurrek anitz ikasten dute eta beren aurrerapenak ederki nabari ere. Euskara alde batetik eta E.G.B.-ko bost kursoetako ikaskizunak bestetik, ikastaroak bide onetik doaz.

Ikastola aitzinat jarraitzekotan guz- zion laguntza behar du. Diputazioak eta Baztango Balleko-Etxeak laguntzen dute baina gastuak haundiak baitira, hori ez da aski.

Elizondoko gazte talde batek gure Ikastolaren arazoak zaletasun haundi-arekin hartu ditu. Asmo onak badira eta jaialdi batzuk antolatzeko nahike-riatan dabilza. Udan egin gogo dituz- te, ikuskizun zenbait hala nola, Kan- tariaik, Kirolak eta beste garrantzizko jaialdiak ere.

Orain gauzak gerta daitezela guk na- hi bezala eta jaialdiek ere izan deza- tela merezi duten arrakasta. Euskara maite dugunok erakutsi behar dugu geure zaletasuna, maite ez dutenak ez baitute erakutsiko, hauei berdin bai- tzaie «arre nola so».

Eta ez atzendu, gure Ikastoletan bai- tago gure euskararen etorkizuna.

oiartzun

HEMEN ERE BAI

Oraindik Antigua hauzoan adina ez bada ere, herrian hasiak ditugu meha- txuak jasotzen; telefonoz hotsegin eta hitz ederrez borobilduz, pare bat hila- beteren barruan garbitua izango dela

adierazi diote Arragua hauzoan Este- ban Martiarena kontzejalari.

Noiz arte jarraitu behar ote dugu horrelakoak entzun eta ondorioak iku- siz? Beti amen amen esatez aspertuak gaude.

zestoa

EKAINAREN 27an

Egun honetan bi ekinaldi berezi izan ditugu gure herrian.

Alde batetik, «Gazteriarren eguna». Hain motel azaltzen zaigun Gazteriar- ren mugimendua finkatu nahi duenik bada gure herrian eta egun hau abia- gune interesgarri bat gerta daiteke.

Bestetik berriz, Ikastolaren agun pa- sa, guraso eta haurrentzat bereziki.

Edonork pentsa dezake egun batean bi ekintzok antolatzea bidegabekeria bat ote den. Guri ere hala deritzagu bainan azken batean ezinbesteko bila- katu da.

Gauza honek zenbait erakusbide eman dezaiguke: alegia, gure herriko elkarte eta herrikide guztiak, egitarau bateratu bat prestatzeko ordua badu- tela.

Lerro hautatik dei egiten diegu he- rriko elkarte eta talde guziei (Udale- tx, Eskola, Ikastola, Eliz elkarte, baz- kun, alfabetatze talde, Gazteria...) da- torren urtebururako, denen artean egi- tarau serio eta moldatu bat antolatzen saia daitezen.

AURRERA BETI! TREBEAK GARA BENETAN

Aspaldiko ordeiz eta Ekainaren 13ko «Diario Vasco» egunkariaren bidez, hain beharrezkoak jotzen genituen Po- to eta Melarraren elkarriketa sakone- tan murgiltzeko parada izan genuen.

Kitolisek lehen ere ohituak gaitu go- goeta sakon eta mamitsueta eta ez- bai ketaren barne muina ongi ezagutu eta moderatu bide duenez Poto eta Melarraren elkarriketa mamitsuak eragin handia dukete gure herrian.

Ikastolako testuagintzaren eta euska- raren arazoa era harrigarri, trebe, sa- kon, mamitsu eta naregabe batez az- tertzen digu. Azterketa erabat zienti- fiko da eta hau garrantzizkoa dugu, geroari begira behintzat.

Bestalde aurrikuntza miresgarri ba- tzuk ere agertzen dizkigu Kitolisek be- re bi txontxoniloen (marioneta) bidez.

Adibidez: «Zenbat liburu hainbat euskara». Bai, trebeak garena! Hori duk iaotasuna! Euskalkien aberastasunak gain orain liburu bakoitzaren barne nortasuna aztertu beharko dugu.

Baita ere: «Batua dalakoa oraindik egiteke dagola». Aurrez beste batzuk esan badute ere aurrikuntza honen ondoren «Nobel Saria» emango genio- ke gure esku balego. Izan ere gu beti kanpora begira herrian horrelako ja- kintsu eta ikertzaileak eduki-ta.

Bestalde ezin falta mundua mundu danez gero sortu den liburutik mires- garrienaren («Bat bitan banatzen da») ezinbesteko aipamen praktikoaren apli- karena.

Jarrai bideari!

ETA HAU HALA BAZAN SAR DA-
DILA KALABAZAN!

pasai san pedro

TALLERES BIESPA

Trintxerpe hauzoko lantegi hau hil zorian zegoela eta, isteko arrixkua ikusten zela aipatu genuen aurreko ar- tikuluan. Oraingoan ordea, berri mi- katza heldu zaigu belarrietara: maia- tzaren 25ean itxiko dutela betiko lan- tegi hau, 70 euskal langile kale gorrian geratuaz. Horra bada, hitz gutxitan, berri samina!

ERASKINAK

Langileok, lanik gabe geratu direnez gero, egoera ekonomiko larri batetan murgildurik daude; batez ere, langile ezkondua. Izan ere, «paro obrero»-tik oso soldata tikia jasoko bai dute, hots, gehienak (bi edo hiruk salbu) 672 pe- zeta eguneko eta hasiera batean, jor- nal horren 75 %. Hona hemen, irakur- le adiskide, euskal langile hauen kin- ka larria! Hala eta guztiz, langile hauek ez dira geldirik geratu; eta hortarako, pegatinak edo eraskin batzuk zabal- tzen ari dira, diru apur bat biltzeko asmoz. Bestalde, Lan Kide Aurrezkiak edo Caja Laboralek, bere diru laguntza eskaini die, interesik kobra gabe. Guk eta zuk, ez al diegu lagundu behar be- reak eta bi pasatzen ari diren lan- gileoi?

Amaitzeko, ohar bat berriki hil za- gun lantegi hauetako langile hauei: argitara dituzten eraskin GUZI hoiek, gaztelaniaz idatzirik zeuden eta Eus- kal Herrian bizi garanez gero, hori ezin daiteke onar. Ez dugu uste na- hita egingo zutenik; izan ere, jokabide hori onartzea, inperialismoaren men- de erortzea bai da eta jakina, gure HERRIA zapaltzea eta menderatzea.

pasai donibane

HERRIKO FESTAK

Gure herrian, San Juan festak, bi egunetan besterik ospatzen ez badira ere, euskal giro polita izan dugula, oro har, esan dezagun. Bezperan, margo sariketa bat izan genuen. Haur anitz agertu zen eta egia esan, han ikusi izan genituen margo hoién artean, batzuk nahiko onak zirela aitortu behar dugu. Ezpalik bada haur batzuen eta margo bide jator batetik eramanez gero, etorkizun polita dakusagu.

San Juan egunean, aurreko urteetan bezala, umen danborrada herrian zehar ibili zen. Bestalde, enparantzan, zenbait dantzari talde, iaio agertu zizkiguten gure euskal dantzak: makil dantza, zinta dantza eta abar, herriko txistulariak lagun zituztelarik. Abeslari taldetxo batek ere, egungo kantak abestu zizkigun. Nahiz eta poliki kantatu, gure ustez, saio batzuen falta sumatu genien. Hala eta guziz, bidea ibiliaz egiten denez gero, aurrera jo dezatela kemenek galdu gabe.

BETIKO LELOA: RASIZMOA

Festak antolatzen ari ziren aurreko egunetan, zenbait bilera egin izan da gazte eta gaztetxoén artean, karrotza edo antzeko zerbitut ateratzeko nahiz. Batzuek euskal giro bat eman nahizioten; beste batzuek berri, erdal giro haundi batetan murgildurik bizi garen gero, denok **zaku** berean (erdal zakuan, noski) sartu nahi gintuzten. Eta betiko leloa: euskaldunok geure **HERRIA** defenditzen dugulako, **arrasiztak** gaituk. Horra egia borobila! **HIL ZORIAN** dugun Euskal Herri hau, ezin dugu nunbait salbatu eta salbatzeko ahaleginak egin. «Zuek razista eta separatista batzuk zarete!», garraxi egiten zieten sukurtsalista kumeek. Euskal Herria borondate oneko itsu batok ikus dezake, alderdi guztietatik zabaldua dagoela: bai Herri bezala, bai kultura bezala eta baita sozial aldetik ere. Nor zapaltzen gaituen, denok dabilen. Zer arraio egin behar dugu? Geure burua makurtu eta mantso-mantso, erdi otzanak bagina bezala «hala bedi» esan? Baina, zuk, irakurle, badakizu nor diren egitazko rasiztak: zozoak beleari ipurbeltz!

zaldibar

JAIK

Santa Isabeli eskainiak diren jaiak ospatuko dira. Hau dela eta, herriko

Udala eta elkarte bakoitzeko batzordeak elkartu egin dira; bakoitzak bere alorrean zerbitut egin behar duela, egitarau on bat betetzeko asmoz.

Aurten ere, era guztitakoak ditugu. Egitarauan agertuko diren erakarpén guztiak ez ditut aipatuko are gutxiago aztertu, baina zerbitut aipatu beharra duto, eta hau da Euskal Jaialdia, «Ur-diñak» elkarteak eratupta izanen da.

Uztailaren 9an eta gaueko 10etan izango da.

Bertsolariak: Areitio eta Intxaurreaga.

Abeslariak: Oihartzunak, Gontzal Mendibil, Xeberri eta M. Laboa. Garai hontan, inguruko herrietan hainbat jaialdi ospatu dira, eta arrakasta haundiz; dudarik ez, jaialdi honek, Zaldibarren ere, harrera on bat izango duela.

ALFABETATZEA

Gerediagaren babesean eta Euskaltzaindiak gomendatuko araudiekin, ikastaldiño bat egingo da herrian, Uztilean. Ikastolan emango da, eta egunero ordu t'erdi, euskaraz idazten eta irakurtzen nahi dutenentzat.

Denok dakigu zeregin azko dugula, Euskal Herri hontan; baina ez zaigu etorriko ezer eginda eskura, horretarako lan egin behar da eta indarra hartzeko jan beharra dagon legez, jakiteko ere ikasi beharra dago.

Kultur gaia dugu arazo haundienetakoa, eta kontuan hartu behar dugu, herri askotan bilatzen dugula benetan lan egiten duen jende bat; har dezagun adibide hori, eta ekin dezagun zerbitut egiten.

Ezan beharrik ez, alfabetatze hau egokia dugula, bide bat hartzeko.

beasain

EUSKALERRIA TELESIAIOA

Ingurumari honetan, oso gogoz hartu zen (ordu horetan ikus zezaketenen aldetik edo...) teleaio hori. Halere, eguna joan eta eguna etorri, zenbait huts edo... haustura edo... aurkitzen bide dio ikusleak entzun ahal ukan dugunez. Badirudi, gauza bitxién emateari toki gehiago eskaini nahi zaiola, zerbitut sakona adieraz dezakeen gaiari baino...

Adibide bezala, gaurko kantariei eskainiriko uneak har daitezke, baldin eta zenbait bazter erakusterekin gonbaratzen badira behintzat. Denetik behar dugu, baina inoiz, baita ere, badi-rudi lotura handirik gabeko joskera

egiten dela edo ta ongi egindako joskera bati zatiren batzu mozten zaizkiola eta orduan xelebrekeriaren bat nabarmentzen dela.

Lehen a balitz, teknika akats hutsa litzateke, baina bigarrena baldin bada, euskaldun eskubeitzen bat egon behar du hor tartean, ze erdaldunek ez dute emanaldi hori guztiz zentsuratzerik! Alukeria hori egiten duenik baldin bada, ongi ezagutua izatea merezi luke noski, guztio kongi jakin dezagun! Madrillek bestela ere ez dizkigu bada gauzak eragotziko, hemen geure artean elkarri behatopak jartzen ibiltzeko!

Joko horretar esku hartzera prestatzen dena noski, Euskalerriaren aurka jokatzén ari da, nornahi dela ere eta edozeren izenean dabilela ere.

ARRIARANGO JAIK

Aurtengo San Pedrotan ere, mereziko du Arriarana joan-etorri bat egiteak. Urteoro bezala, bertsolari, dantzari, txistulari, haizkolari eta erromeria faltarik ez da izanen ekainaren 27 tik 29 ra. Egun horietan, aunitz tokitan ospatu ohi dira jaiak, baina halere inguruak erantzun behar du hauzo honi dagokionez. Beasain eta gainontzeko hauzo nahiz horriek horrenbeste zor diete arriarandarrei, beraz jaietan ez diezaietela uka agerpentxo bat.

SAN JOANAK

Lerro hauk argia ikusterako, iraganak izanen dira noski, baina ageri denez, alamartsoak izanen ditugu bezpera gaez. Hauzo bakoitzak berea egin ohi du eta herriaren bihotzean baita dantzari jendeak saio ederrik egin ere. Ihaz bertan, Nafarroako bira-birakako dantzak eskaini zituen gazteriak azkenean dantza-sokaz bukatzeko. Aurten ere, giro hori izanen dela uste dugu.

URA

Eguraldi bero eta lehorra dugu azkenaldi honetan. Euri zaparradaren bat gora-behera aurtengo uda aspaldi hasi zitzaigula kontu. Loinatzak ere, lehorrik iraganak gara aurten, da, hori miraritzat har daiteke. Horregatik bada, ura ere mozten bide digute arduradunek. Ataungo Arratetan zerbitut erantsia izan behar duten arren, Beasaingo iturriak nahiko lan izanen dute aurtengo udan ere... Denbora lekuko.

«Le Monde gure laguna»

«Joan Mari Torrealdayk, Anaitasunean, LE MONDE eta Legris tar-teko hauziaz idatzi duen artikulua-ri, erantzun bat eman nahi diogu.

Europar zehar Le Monde duen izena eta indarra azaltzen du Torrealdayk. Hau egia da, baina nundik eta zergatik datorkion izen hau galda dezakegu.

Europako «herri demokratikoe» nahiz ideologia asko izan, hauen artean bat dominantea dela pentsatzen dugu. Ideologia honen xipilu garbiena Le Monde izango litzateke. Horregatik bere izena eta indarra.

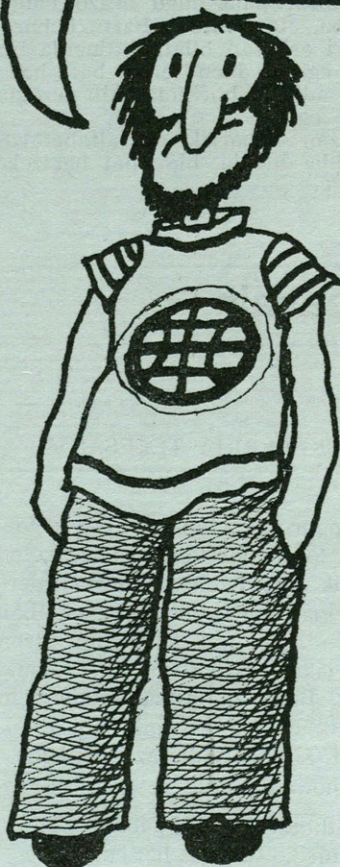
Baina ideologia hontaz kanpora dauden errealitate politikoei zer gertatzen da? Euskadi kasu.

«Zer» hau da guk salatu nahi duguna, eta Torrealdayk bere artikuluan argitzen ez duena.

Torrealday jaunak Le Monden abokatu bezela jokatzeko du. Zer epaitzen den Torrealdayek berak esango digu: «Informazio zuzena eman ez baino izkutuko propaganda egiten duela Le Monde», Michel Legrisek dioenez. Eta Torrealdayren erantzuna: «Eta Le Monde... ez dago inoren serbitzuan. Ez du atzetik edo azpitik ez aginte politikorik ez ekonomiazkorik. Egunkari askea da, independentea».

Le Monde egunkaria zentzuk maniatzen duten ez da errexak jakitea, baina Le Mondeko informazioa nolakoa den badakigu zertxobait. Eta Euzkadiko gorabeheraz denean, informazio hau penagarria dela esan beharrean gara. Penagarria bi aldetatik, informatzen ez duelako batetik, eta informatzen duenean gaizki informatzen duelako bestetik (eszepzioak salbu).

LAINO GUZTIEN
AZPITIK,
SASI GUZTIEN
GAINETIK,
ZERRI GUZTIEN
ONDOTIK.
GU ERE MUNDUAN
GABILTZAK, BA.

Le Monden joera hau, garbi nok dakigu Poniatowski departamentu Vandera (Ile d'Yeu) nola herbesteratu dituen. Abertzaletan abokatuek «droit de ré-cours» eskatu dute beharrezkoa zen denboran; Poniatowskiren neurria horregatik da ilegala. Hori denok dakigu. Ba, neurri ilegal honetaz Le Monde ez du fitxik esan.

Herbesteratu abokatuen bitartez, eta beste batzuen bitartez, behar zituen dokumentu guztiak eskura ditu Le Monde. Zerbait esan dezan, gutxienez hiru aldiz eskatu zaio. Erantzunik ez da izan.

Isiltasun hau Frantziako egunkarietan jenerala izan denez, isiltzeko agindua dutela garbi dago. Nundik? Gobernutik, edo «Ministre de l'Intérieur den Poniatowskitik konkretuki.

«Herri demokratiko» deitzen direnek Euzkadiko mugimendua ez dute begi honez ikusten, hori arras garbi dago. Eta zeinen jokua egiten du Le Monde Frantziako «herri demokratiko» honetan? Dena dela, gu euskaldunok ez gara su-jetu oso preziatuak Le Mondetzako. Beharbada Le Monde, nahiz askea eta independentea izan, informazio eta dokumentu batzuk galdu egiten ditu. Galdu edo ahaztu edo ahanztu arazi. Batzuetan, izan ere, komenigarria da ahaztea; eta Le Monde, Euzkadi dela eta, nahiko itsua dugu, sekulorum sekulotan».

HARITZ-PARISKO KOMITEA

Oharra: Beste aldizkari batean argitaratutako lanari zerbait erantsi nahi zaio-nean aldizkari hartara bidaltzea litzateke egokien. Euskaldunen mina agertzen duela argitaratzen dugu hemen.

Valladolid-en hitzaldiak

Urtean zehar, Valladoliden gauden euskaldunok, beste unibertsitate askotan bezala, geure lana egin dugu. Haseran muntatu zen euskal-asaanblea, bestetik, talde batzu estrukturatu ziren (ikastolak, kulturalak, e.a.).

Baina martxa hartzeko, zorioneko diru hori behar zen, eta noski dirurik ez zen hemen. Asuntu hau gainezteko, «Ikilimikiliklik»-en sarrera hogeidurora jarri zen. Haseran zarata izan zen, baina han ateratako diruaz (aretoa, topera) gurrera eraman ahal izar, dute ekintza ugari. Baldarki, baina halere datorren urteko bidea zabaltzeko oso egoki. Gutxi gora behera hemen duzue ekintzen zerrenda:

- Hizkuntza eta Mitxelena
literaturaz: San Martin
Eguskitza
Kintana
- Foruak: Garaikoetxea
- Ekonomia: Larrañaga
- Jaialdiak: ikilimikiliklik
Knör anaiak
Euskal Korroa

Ikusten duzuen bezala, nahiko motxa da aurreko hau kurso oso batetarako, baina ez da erru guztia hemen gaudenona izan. Askotan Hizlari eta bestelako anitzi mesede eske joan gaitzaizkie eta kale! Hau lotsagarria da zeharo. Arren eskatzen dizuegu datorren urtean laguntza emateko prest izan zaitezela. Jaialdietatik at, folklore eta euskal klase ugari emanak dira.

Datorren urterako programa eratzen hasteko, udako taldeak eratu dira. Beka ugari zabaldu zabalduak dira: Uda-ko Euskal Unibersitatetako eta hogei-tabat matrikula Lazkaoko kursilu bate-tarako. Hona joanen direnek datorren urtean ikasi dutena irakatsi behar du-tela zin egin dute. Hori.e zen diru la-guntza hartzeko eskatzen zen bakarra. Baina, hontarako ere dirua behar, eta irtenbide bezala, txartel batzu argita-ratu dira.

Hemendik ateratzea espero den di-ruaz ordaindu behar da goian aipatu-tako guztia eta datorren kursoari ha-sera on bat eman.

Eta hasera ona izan dadin, euskal-zine ziklo bat eratzea erabakia dago. Badakizue, noizbait norbait laguntza eske joaten bazaizue, eup! eman bul-tzadatxo bat, horrela herritik kanpora gaudenok ere goza eta parte har de-zagun geure herriaren kultur bidean. Eskerrik asko.

HASIER

Aldizkariak eta alfabetatze kanpainak

Euskal aldizkarien urtean bizi gare-nik inork ezin uka. Itxuraz eta mamiz aldatu diren Euskal aldizkariak inoiz baino harrera hobeak dute. Gaur egun orain arte inoiz arduratu ez direnak, edo behintzat euskal aldizkarietako berri eta komentarioak aintzakotzat har-tu izan ez dituztenak ere haietaz ja-betzen hasi dira.

Bai, gure aldizkari batzuk merezi du-te irakurtzea, kazeta batek behar be-harrezko duen eta orain arte hain kon-tuan hartu izan ez den baldintza bat betetzen du egungo kazetaritzat, GAURKOTASUNA. Baina Euskal aldiz-karien urte saintuan, Herri txiki eta zatikatu hontan, arazo larri baten au-rrean aurkitzen gara: EUSKAL ANAL-FABETISMOA.

Alfabetatze kanpainak aspaldikoak baditugu ere zenbait herritan ez dela haien eragina ikusten esango nuke, zenbait alfabetatze dinamika fal-ta bat sumatzen da, hau da aldizkari-ek lortu dutena ez dute kontuan izaten, gaurkotasanaz maiz ahazten dira. Eus-kal aldizkariak irakurtzeko gai izan be-har dugu Euskaldunok, alfabetatze kan-painak indartu behar ditugu helburu hori lortzeko.

Mugimendu hau ezin genezake bes-te gizaldi baten kokatu, gaur eta he-men kokatu behar dugu, Euskal He-rriak egun bizi dituen tirabirak kon-tuan hartuz. Axular idazle paregabea izan zela eta **Gero** idatzi zuela jakitea ez da nahiko gauregun, jakin behar da baita eskuin eta esker nola mugit-zen diren ere gure herrian, zeintzuz diren batzuen eta besteen interesak, eta euskal kazetetan badugu orain ara-zo hauen berri.

Euskal dinamika sendo bat sortu be-har dute alfabetatze kanpainak, lante-gietan, kalean, unibertsitatean, bakoit-zak bere kausa pentsatzen ikasteko bi-de bat izan behar dute, lehengo Eus-kal Herria ezagutuz oraingoan murgil-tzeko. Euskal aldizkariak behar ditugu, baina **euskal aldizkariak irakurlegoa behar dute**, horra hor alfabetatze mu-gimenduaren zeregin garrantzitsuene-ratiko bat.

ISABEL

Gau - eskolak

Eskolan gutxi ibili zen jendearentzat ipini ohi ziren garai batean gau-esko-lak. Eskola ikasi zen apurra berritu ohi zen: kontuak ateratzen eta erdaraz zerbait idazten ikasten ihardun ohi zen.

Hamaika urterekin neskame eta mo-rroi joaten ziren urteak ez dira hain aspaldikoak. Gaurregun, ordea, mendia hainako mutilak eginda ere eskolan dabilta. Baina eskolan urte askoan ibi-liarren eskolan ikasten ez den gauza asko da: euskara eta euskal kultura ez dira haintzakotzat hartzen.

Eskolak kontuan hartzen ez duen al-derdi hori lantzeko dira oraingo gau-eskolak. Eskola hoietaz arduratzen den Federazioa ere bada. Amaika lan egi-ten da bazterretan. Jende asko ari da euskara ikasten eta lantzen gau-eskola hoietan.

Gaurkoan Eibarkoaren berri eman nahi genuke. 300 ikasle bukatu dute aurtengo saioa. Ikastaro bukaera ba-koitzean afari alai bat egin ohi dute irakasle eta ikasle, guztiok elkarrekin. Baina aurtengoan afaltzez, kantatzez eta kitarra jotzez gain zerbait gehiago egin nahi izan dute. Nahi zuen ikas-leak hitzalditxo bat egin zezakeen. De-ntentzat eraginkor gertatu da egiteko hau.

Ez dugu denenak argitaratzerik. Ana Isabel Alberdirenak bakarrik argitaratu-ko dugu, zenbaitentzat akuilu eta era-gile izan dadin.

Beti pentsatu dut euskaraz ez da-kien «euskalduna» ez dela euskaldun, herri baten semeek ama-hizkuntza ikas-teko beharra dutelako. Hori dela eta, txikitandik Eibarko euskara jakin arren «batua» ikasten saiatzen naiz.

Lehenengo urteak zailak egin ziren, baina hala ere nor eta zer naizen ager-tzeko erakusbide egokiena zela uste nuenez, aurrera jarraitu nuen.

Pixkaka pixkaka eta azken urte hau-etan zehar, euskara gero eta gehiago ezagutzen joan naiz, haren gramatika, historia, literatura eta abar, gure He-rria gero eta herriago egiten saiatzen direnei esker.

Pentsatzen orain, behin hasierako egun zail haietan nitaz gogoratu ziren bidea jarraitzeko, ordu egokiena heldu delarik, eman didaten betaz baliatu egin naiz, nik bezala, gure hizkuntza ikasi nahi duen taldea elkar dezadan eta neri irakatsi didatena irakasteko.

Nire ilusio zahar hura, egunean bai-no egunean euskaldunago izatekoa, egiatzkoa egiten ari dela uste dut.

Xalbador Garmendia eta Zaldibiko musika taldea

Xalbador Garmendia ondo-ondoan baitugu, elkarrietzeta egiteko ez dugu inora joan beharrik izan. Egia da bai, gauza hauetarako aski mutu eta uzkur azaltzen dela gure «zuzentzailea».

Zaldibian, bere herrian, musikaz eta bestez ari duen lanaz jakin dugu.

—Zer ari zarete?

—Orain dela bi urte hasi ginen. Zaldibiko hiru gaztek, musikaz eta bestez zer bait egin behar zela, eta lanari lotuko al nintzaion galdatu zidaten. Baietz, esan nien.

—Zer egin duzue?

—Txistulari talde bat sortu dugu. Hontan ederki laguntzen digu S. Etxeberriak. Txintxo-txintxo etortzen da, larunbatero, txistua irakastera. Berrogeita bost txistulari dira denera. Hoietatik hogeita hamaseik nahiko ondo jotzen dute. Txistu jotzen, orain dela hamasei hilabete hasi ziren eta dagoneko kanpoan ondotoxo jotzen hasirik dira. Danbolin eta guzti. Atabalariak ere baditugu: hiru.

—Txistua noiz ikasten dute?

—Solfeoa ikasi eta gero, larunbatero. Batzuk orduterdi txistu, eta zenbait bi orduterdi. Gainera, etxerako lezio edo ematen diegu. Egia esan, hain denbora laburrean, zenbait txistua jotzen nola ikasi duen, gauza franko harrigarria da.

—Beste musika tresnarik irakatsi beharal diezue?

—Dudarik gabe. Musika tresnasko irakatsi nahi genizkieke: dultzaina, kitarra, akordeoia, flautak, etc., Geroak

—Hizketan hasi naizenez gero, dena esan beharko dut. Kantatu egiten dugu. Bitara, hirutara eta lau bozatarra. Geroeta gehiago. Solfeatzan jakiteak asko laguntzen die.

—Zuen lanagatik ezer kobratzen al duzue?

—Ezta pentsatu ere. Dena hutsean egiten dugu. Umeen eta gurasoen eta besten «esker onak» eta «zorionak» diru guztiak baino gehiago balio dute.

—Zerbait gehiago?

—Beste zenbaitenen artean, izen bat, gizon bat aipatu nahi dut: Errekaldeko Ramon. Aurpegiadana bizar; baina bizarra zerbaitetarako du. Bizar-duna dela lanean erakusten du. Honen laguntzarik gabe ezer gutxi egin-
go genukeen. Zer eska, hura egiten du. Batzuetan aurpegia zerbait zimurtzen zaiola... baina, zimurak zimur, beti egin. Horrek balio du, eta ez hitzontzikeriak eta berri txukeriak. Hoi-
rietatik ere bada gogotik gure herrian.

—Neska-mutikoei, solfeoa irakasten hasi gintzaizkien. Lehen egunetan hogeita hamarren bat etorri zitzaizkigun. Gaurregun ehunda bost edo dira.

—Solifeoa bakarrik?

—Batez ere solfeoa. Larunbatetan eta igandetan irakasten diegu. Udako oporraldietan izan ezik, urteko larunbat eta igande guzti etan, hutsik egin gabe. Larunbat eta igandetan ordu bete osoa egun bakoitz.

—Denak etortzen al dira?

—Beharko! Bospaseik hutsegiten dute, baina, gero, kontuak eskatzen zaizkie. Gehienek arrazoiaren bat azaltzen dute. Disziplinari gabe ez dago ezer onik egiterik.

—Musikaz aparte, zer gehiago?

esan beza. Oztoporik haundiena, mai-xu kontuan dugu. Ez dugu musika tresna guzti hoik irakasteko maixurik. Baina, konponduko dugu hori ere.

—Musika tresna guzti hoik nork pagatzen ditu?

—Zenbait txistularik, bai txistua bai danboliña erosi egin ditu; beste guzti, debalde utzi dizkiegu. Handik eta hemendik, sortu egin da dirua. Gurasoen Elkartek, Illati ostatuak, Aiumientuak eta zenbait pertsonak ederki lagundu digute. Esate baterako, herrian bertan txistua jotzen dugun bakoitzeko, Aiumientuak 1.000 pta. ematen dizkigu. Nun gehiago?

—Zerbait gehiago egiten ahal duzue?

Eskoriatzan euskal jaiak

Ekainaren 28an hasi ziren Eskoriatzan herriko festak. Ohizko jaien barruan abeslari eta bertsolari jaialdiak ipini dira.

Uztailaren 2an, abeslari jaialdia:

Pantxoa eta Peio

Gontzal Mendibil

Xeberri

Jon Bergaretxe

Uztailaren 3an, gaueko 10etan, zine-
man, bertsotxo saioa:

Lazkao-Txiki

Agirre

Garmendia

Larrañaga

Gai-jartzaile: Abel Muniategi
Uztailaren 4ean, haurren eguna.

eta Alemanian

Donostiako GOIZALDI dantzari taldea ekainaren 30ean abiatu zen Dinamarkarantz.

Uztailaren 1ean, Tours-ko jaiei hasiera eman zien, Plumerau plazan. Aste osoan, hango eta hemengo, dantzaldeek parte hartuko dute. XV. mendeko etxer inguratutako plaza hura egokia da benetan honelako dantza saioak egiteko.

Bideari jarraiki, hilaren 3an, Frouard antzokian ziren dantza egitekoak. Alemanian barrena, Hannover-en lo eginez, Dinamarkan sartuko dira.

Uztailaren 6an, gaueko 9etan, Hor-

sens hirian egingo du GOIZALDI bere dantza saioa. Hango Turismo Etxeak antolatutako dantzaldia da.

Handik Hamburg-ora joko du. XII.

Nazioarteko Folklore Jaialdian parte hartuko du uztailaren 9an, Bitburg-en. GOIZALDIrekin batera beste 19 dantzari-taldek ihardungo dute: Bulgariakoak, Poloniakoak, Alemaniakoak, Frantziakoak, Holandakoak, Suizakoak, Belgikakoak eta abarretakoak.

GOIZALDIk ere parte hartuko du Desfile Haundian. Gipuzkoako eta Euskal Herriko dantzak nolakoak diren erakutsiko du GOIZALDIk bere ibilaldian. Zorionak eta ondo ibil zaitezte.

Euskaltzaindiaren Batzarrea

Donostiako Diputazioko Jauregian egin zuen, hilaren 25ean, ekaineko batzarrea.

Batzarrea hasi aurretik 24 **ORDUAK EUSKARAZ** deitu egunean Euskaltzaindiarentzat bildutako dirua eman zitzaion A. Luis Villasanteri. A. Arregik eman zion. Baina aurretik, bildu zenaren eta gastatu zenaren berri Joxe Ramon Belokik eman zuen.

Euskaltzaindiaren omenez egin zen Belodromoko jaialdi zoragarri hartan 1.210.800 pezte bildu zen. Baina atera asko egin baldin bazen ere, gastatu ere hala egin zen. 856.994 mila pezte gastatu ziren. Begiratu batean asko badirudi ere ez da asko. Belodromoko gastuak, antolatzen egindakoak, Sociedad de autores, Protección de Menores, abeslariak... Ordaindu behar haundiak izaten dira honelakoetan. Hutsa-

ren truk zenbaitek lan egin izan ez balu are eta eman behar haundiagoak izango ziren.

Kontuak garbitu ondoan 353.806 pezta geratu ziren. Diru hori eman aurretik garbi aitortu zuen Joxe Ramon Belokik: «Gure asmoa ez zen Euskaltzaindiari bere diru premia konpontzea. Euskaltzaindiaren alde oihu sendo bat egin nahi genuen».

Diru kontuan ari garenez gero, esan dezagun, Bilboko udalak ere 200.000 pezta izendatu dituela Euskaltzaindiarentzat.

LEHIAKETAK ETA ETSAMINAK

—Azpeitik oudalak «Karmelo Etxegarai lehiaketa» antolatuko du eta epaimahaikoak eskatu dizkio Euskaltzaindiari. Ipuiak epaitzeko Josu Oregi, Juan Antonio Letamendia eta Xalbador Garmendia izendatu ziren: poesia aztertzeko, berriz, San Martin, Antonio Arrue eta Juan Mari Lekuona.

—Euskal irakasle titulua ateratzeko etsaminak uztailaren 29an eta urriaren 2an izango dira. Horretarako ikastaro batzuk ipini dira, Deustuan, Santutxon, Arrasaten, Gasteizen, Donostian, Lazkao, Iruñean eta Donapaleun. Uztaileko etsaminak Arrasaten egingo dira: urrkoak, berriz, Iruñean.

—Bilboko «Escuela Oficial Idiomas» en euskara irakasteri ekin zitzaion eta orain izan dira etsaminak. 400 inguru etsaminatu dira.

AZKENIK

—M. Louis Dassance zenaren lekurako Jean Hiriart Urruti aurkeztu dute zenbait euskaltzainek.

—Euskal aditzaren hiztegiak egin duen lanaren berri eman zuen Lafittek.

—Juan Garmendia Larrañagak, berriz, «Olagintzako Hitzak» gaiak egin zuen sarrerako mintzaldia.

TA... EN 8 A...

GALEUSCA

SAI ANTXXO

GALEUSCA

Datorren uztailaren 8rako, GALEUSCA deritzan kantaldi bat atolatu du Pasai Antxoko jaien Batzorde Antolatzaileak.

Jaialdi hau, Pasai Antxoko zezen plazan izango da, gaueko hamarretan, eta bertan abestuko dutenak hauek dira:

MIRO CASABELLA, Galizakoa.
PEIO eta PANTXOA, Ipar Euskadikoak.

GONTZAL MENDIBIL eta XEBERRI, Ego Euskadikoak.

RAFAEL SUBIRACHS, Catalunyakoa.

MAITE DETAN NESKA GAZTE BATI

— 1 —

Lengo batean neskatz batekin
izketan kale ertzean
lenagotikan zerbait sartua
zegon nere biotzean
ura zan poza zu irriparrez
nere aurrean jartzean
sentipen ori ez da sortuko
mundu onetan sartzen.

— 2 —

Nik barrenean senti nuena
gaztetasunaren sua
zure arpegiak ematen zuen
eguzkiaren lengusua
ni agurtzean oñ arinka zuk
gorputza zenduan jasua
zirudiela ego aizetan
jostatutzen dan usua.

— 3 —

Txoragarria zera arpegi
petxu, gerri eta ankaz
zu txertaturik egongo zera
nolabait zerutar kastaz
zure irudia ondo egiteko
gizonikan ez da kapaz
amak egiña izango zera
baiña Jaunaren laguntzaz.

— 4 —

Ezpain gorriak petxu biribil
ortz txuriak intzez busti
ille orixka begi urdiñak
brontzezko azal da guzti
markats batean nolatan bildu
liteken ainbeste ezti
mirari ori ezin sinistuz
gaizki bizi naiz geroztik.

— 5 —

Berdin gabea da zuk daukazu
brontzeatu kolorea
kasikan lurrik ikuitu gabe
ibillera dotorea:
maite zaituen batentzat neurtu
eziñezko balorea.
Amaika erlek pozik txastatu
nai zinduzkaten lorea.

— 6 —

Zuretzat berdin kalean izan
edo aldegin mendira
makinatxo bat zu bezelaxe
amets zorotan jun dira
eguzkipean ederragoak
eta obeak nun dira
antzekoren bat billatzekotan
pasatu bear lurbira.

— 7 —

Egunen baten jartzen bazera
eguzkiari begira
zure begiak egingo dute
arri bitxien dirdira
O! zenbat diru balio duten
diamanteak balira
zure begiak munduko urrez
ordaindu ez leizkenak dira.

— 8 —

Berdin da jantzi soñeko txuri,
gorria edo urdiña:
zure soñean mirarientzat
izango dute egiña
etzera izango titulu asko
zugan izateko diña
baiñan neretzat ezbairik gabe
edertasun erregiña.

— 9 —

Zenbat txoratu dituzun ia
edertasun ederrez
beste guztiak poztutzearen
sarri zabiltz irri parrez
goibeldurikan noiz edo beinka
asiko zera negarrez
baiñan guztia egiten dezu
maitasunaren indarrez.

— 10 —

Izena ere ederra dezu
deitzen dizute Eztitxu
zure biotza maitasunean
beti daukazu eztitsu
nik egingako eskari ori
artzen badezu ain sutsu
ni izango naiz mundu onetan
egiazko zoriontsu.

— 11 —

Nik ondo dakit zure barrena
da maitasunez betea
gerta liteke maitasun ori
neretzat ez izatea
zuk pentsatuko baldin bazendu
neri ezetza ematea
lurrean bizi baiña naigo det
lurrak bizirik jatea.

— 12 —

Baiña erantzuna jasoko dizut
guzizko gizatasunez
erabakia artu beazu
egizko askatasunez
lendabiziko ondo azertu
gero alperrik da egotea
erabakitako naigabez.

ETXALUZE

Doiñua: Loriak udan intza bezela
(Bilintx).

gipuzkoa- erriakin gaude

Erria ondo baiño obeto ezagutzearren, edonun sakabanatuta, Donosti ta Gipuzko-lurralde zear, orain-
goz, 60 lantegi dauzkagu, aurki geitzeko asmotan.

Baiña guk, DONOSTI-AURREZKI-KUTXA'k, bertan izateaz gaiñera, erkide izan nai genuke, Gipuzko-
erriko diru-kezka, gizarte ta jakintza-arlo ta larri-aldietan lagun egiñaz. Bertako gizakiakin artu-emanak
izan eta auen buru-austek argitzen alegindu. 1879 garren urtean jaioak gaituzute ta ia 100 urteko bizi-
laguntza daramakigu.

Itxaro ba gudan!

Donosti-Aurrezki-Kutxa

Gipuzkoan, nor gu baño gertuago?

91 etxe zuretzat urbillago

Izan ere, Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa etxe au duzue Gipuzkoako Kutxetan leenengoa.

Orregatik, gipuzkoarren zerbitzurako beti gertu eta prest egotera beartuak gauzkazu. Auxe da gure egitekorik nagusiena, orretarako sortu zan, batipat, Caja de Ahorros

Provincial de Guipúzcoa 1896 urtean. Gipuzkoarren kutxa duzue Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, Baduzu arrazolrik, beraz, gurekin elkarturik jarrai dezazun.

Utzi ezazu zure uste osoa Gipuzkoan leenengoa duzun Kutxa etxe ontan.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL
DE GUIPUZCOA

